IDENTITY ON THE LINE

INTRODUCTION

We are all constantly on the move, voluntarily or unwillingly, physically and emotionally. We move between home and away, belonging and alienation, silence and openness, resilience and vulnerability, injustice and reconciliation. Finding one's identity somewhere between these poles is demanding and requires the ability to constantly change and adjust.
You are now entering an exhibition about seven physical movements, seven migration processes, all of them having taken place sometime in the 20th century. They have shaped the identities of millions of people and, as such, have also shaped the European identity.
Will you recognise yourself, when reading the stories of some of these former migrants and their descendants? Will you recognise their feelings?

Migration as physical movement is embedded in human nature. The search for food or hope for a better future has been leading people to move since the earliest times. Wars and expulsions force people to leave their homes. Many of these movements demand a lot from migrants. Their lives and health are threatened, their right to self-determination is challenged, and their individual identities become objects of other people's prejudices and actions.
Here you will meet people from different parts of Europe and from all kinds of backgrounds. They had to relate to very different migration processes and underwent a great number of experiences. What unites them all are the strong feelings relating to their experiences. This has led to their need to reconstruct their own identities. Their new living conditions and the reactions from their social environment have had a massive impact. This goes for the migrants themselves, but also for their children and grandchildren.
Europe is continuously transforming. All migration processes, even the painful ones, lead to new cultural diversity, which can be seen as a positive force in today's societies. Shared experiences empower the citizens of Europe and help create our joint European identity, one based on the values of all of its people: respect for human dignity and human rights, freedom, equality, and democracy.

HOPEFUL / HOPELESS / LONGING / BELONGING / ALIENATION / EMPOWERMENT / POWERLESSNESS / RECOGNITION / VIOLATED / DISRESPECTED / ABUSED / INSECURE / GUILT / SHAME / LOSS / LOST / FEAR / CONNECTEDNESS / WELCOME

HOPEFUL / HOPELESS / LONGING / BELONGING / ALIENATION / EMPOWERMENT / POWERLESSNESS / RECOGNITION / VIOLATED / DISRESPECTED / ABUSED / INSECURE / GUILT / SHAME / LOSS / LOST / FEAR / CONNECTEDNESS / WELCOME

INTRODUKTION

Vi er alle konstant i bevægelse, frivilligt eller ufrivilligt, fysisk og emotionelt. Vi flytter os mellem hjemme og ude, tilhørsforhold og fremmedgørelse, tavshed og åbenhed, modstandsdygtighed og sårbarhed, uretfærdighed og forsoning. Det er krævende at finde sin identitet et sted mellem de poler, og det kræver evnen til konstant at ændre sig og adaptere.
Du går nu ind i en udstilling om syv fysiske bevægelser, syv migrationsprocesser, som alle har fundet sted på et tidspunkt i det 20. århundrede. De har formet millioner af menneskers identitet og dermed også den europæiske identitet.
Vil du kunne genkende dig selv, når du læser nogle af disse tidligere migranter og deres efterkommeres historier? Vil du kunne genkende deres følelser?

Migration som fysisk bevægelse er indlejret i den menneskelige natur. Søgen efter mad eller håb for en bedre fremtid har fået mennesker til at bevæge sig siden de tidligste tider. Krig og forflytninger tvinger mennesker til at forlade deres hjem. Mange af disse bevægelser kræver meget af migranter. Deres liv og helbred er truet, deres ret til selvbestemmelse bliver udfordret, og deres individuelle identiteter bliver objekter for andre menneskers fordomme og handlinger.
Her vil du møde mennesker fra forskellige dele af Europa og fra alle slags baggrunde. De skulle forholde sig til meget forskellige migrationsprocesser og gik gennem en lang række oplevelser. Det, der forener dem alle sammen, er deres stærke følelser, der er knyttet til deres oplevelser. Det har ledt til deres behov for at rekonstruere deres egne identiteter. Deres nye levevilkår og reaktionerne fra deres sociale miljø har haft en enorm påvirkning. Det gælder for migranterne selv, men også for deres børn og børnebørn.
Europa er i konstant forandring. Alle migrationsprocesser, selv de smertefrie, leder til ny kulturel diversitet, som kan ses som en positiv kraft i nutidens samfund. Delte oplevelser styrker Europas borgere og hjælper dem til at skabe vores fælles europæiske identitet, en identitet baseret på alle befolkningernes værdier: respekt for menneskelig værdighed og menneskerettigheder, frihed, lighed og demokrati.

HÅBEFULD / HÅBLØS / LÆNGSEL / TILHØRSFORHOLD / FREMMEDGØRELSE / SELVSTÆNDIGGØRELSE / MAGTESLØSHED / GENKENDELSE / FORBUNDETHED / VELKOMMEN / KRÆNKET / RESPEKTLØST / MISBRUGT / USIKKER / SKYLD / SKAM / TAB / FORTABT / FRYGT

HOME &

HJEMME

Hvad betyder “hjem” for dig? Er det et sted eller en sindstilstand? Hvad har du brug for for at føle dig hjemme, og hvordan føles det at være afsted?

What does “home” mean to you? Is it a place or a state of mind? What do you need to feel at home, and how does it feel to be away?

•I• “Jeg kom hjem. Jeg fortalte mine forældre, at jeg højest sandsynligt ville slutte mig til partisanerne. [Min mor] syede stjernen løst på, så jeg nemt kunne rive den af. Jeg kan huske, min mor gjorde en mappe, som på en eller anden måde havde overlevet, og en håndtaske klar. En flaske cologne eller parfume, som jeg havde fået af en ven til min fødselsdag. […] Et håndklæde, en [blå] bluse, jeg selv havde strikket. Og min mor have nogle [håndfulde] [kogte] ærter. […] Og jeg sagde farvel til mine forældre, min søster…”

Fania Yocheles-Brancovskaya, 99 år (Litauen).
En overlevende fra Vilniusghettoen og en partisan i Rudninkaiskoven under Anden Verdenskrig.

Fania viser et billede af sin familie under interviewet foretaget af Vilna Gaon Jewish History Museum.
2016, Litauen. Billede af Neringa Latvyte, privatsamling.

•I• “I came back home. I told my parents that I would very likely join the partisans. [My mother] sewed the star loosely, so I could rip it off easily. My mother prepared, I remember, a briefcase that had somehow survived, and a handbag. A bottle of cologne or perfume, which I got for my birthday from my friend. [...] A towel, a [blue] blouse I knitted myself. And my mother had some [handful] of [boiled] peas. [...] And I said goodbye to my parents, my sister…”

Fania Yocheles-Brancovskaya, age 99 (Lithuania).
A survivor of the Vilnius ghetto and a partisan in the Rudninkai forest during World War II.

Fania shows a picture of her family during the interview by the Vilna Gaon Jewish History Museum.
2016, Lithuania. Photo by Neringa Latvyte, private collection.

•II• “Hvor hører jeg egentlig til? Hvor er mit hjem? Hvilken del af vores nye Sámi-bosættelse kan vi kalde vores? Har jeg ret til at sørge over et sted, der aldrig har været mit? Andre, som jeg har talt med, siger lignende ting, så som at jeg føler mig hjemme i periferien af dette land, på steder, hvor jeg ved, ingen andre længes efter at være. De føler sig ikke rigtig tilknyttet til deres hjem. Jeg kan ikke sige, at jeg er ulykkelig her, men jeg mangler en dyb forbindelse.”

Elin Anna Labba, 40 år (Sverige).
Elin Anna er barnebarn af en nordsámi, som blev tvunget til at flytte til Vájsáluokta.

Elin Anna i Vájsáluokta.
2020, Sverige. Billede af Sara Lansgren, privatsamling.

•II• “Where exactly do I belong? Where is my home? Which part of our new Sámi settlements can we call ours? Do I have the right to mourn for a place that has never been mine? Others that I’ve talked to say similar things, like that I feel at home on the periphery of this land, in places where I know nobody else longs to be. They don’t feel really attached to their home. I can’t say I’m unhappy here, but I lack a deep connection.”

Elin Anna Labba, age 40 (Sweden).
Elin Anna is the granddaughter of a Northern Sámi who was forced to relocate to Vájsáluokta.

Elin Anna in Vájsáluokta.
2020, Sweden. Photo by Sara Lansgren, private collection.

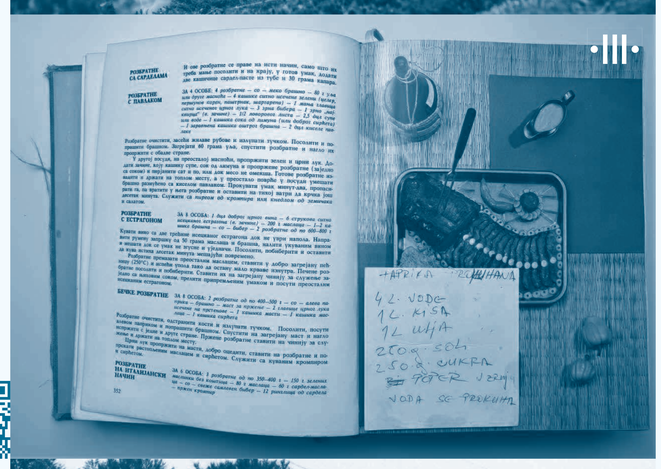

•III• “Denne bog er næsten lige så gammel, som jeg er. Min mor tog den med sig i 1975, da hun kom til Slovenien med mig og en kuffert i armene. […] Jeg tror, at det for min mor repræsenterede en forbindelse til hendes hjem, for på den tid tog kvinderne afsted … i en søgen efter en måde at tjene til dagen og vejen … min mor tog alene afsted og slog sig ned her. […]. Det var en forbindelse til hendes hjem. […] Det, jeg husker mest fra de dage, er duften af hjemmelavet mad: kyllingesuppe, kirsebærstrudel af vilde kirsebær… duften af hjem, duften af en tid, der var gået, og som aldrig ville komme igen.”

Dragana Marošević, 50 år (Slovenien).
Dragana kom til Slovenien med sin mor som en lille pige og bor der nu med sin familie.

En kogebog, Draganas mor gav hende som et minde.
2021, Slovenien. Privatsamling.

•III• “This book is almost as old as I am. My mother took it with her in 1975 when she came to Slovenia carrying me and one suitcase. [...] I think that for my mother it represents a link to her home, because at that time women went … in search of a way to earn their daily bread … my mother went alone and settled down here.
This was a link to her home.
What I remember most about those days is the smell of home cooked food: chicken soup, wild cherry strudel... the smell of home, the smell of a time that has passed and will never come back.”

Dragana Marošević, age 50 (Slovenia).
Dragana came to Slovenia with her mother as a little girl and lives there with her family.

A cookbook Dragana’s mother gave to her as a keepsake.
2021, Slovenia. Private collection.

•IV• “I løbet af natten blev vi fremmede for hinanden, som om vi ikke havde kendt hinanden før. På det tidspunkt troede vi også, at vi hørte til i vores hjembyer. Efter så mange år blev vi fremmede overalt. Hvis jeg virkelig tænker over det, er jeg en udlænding overalt, i Slovenien, i Kroatien og nu også i Serbien.”

Dragica Dobrila, 63 år (Slovenien).
Hun kom til Slovenien fra Beograd (Serbien) for at hjælpe sin storesøster, som allerede var i Slovenien, og som stadig er der.

En ung mand står foran en jugoslavisk folkehærskampvogn under Tidageskrigen.
1991, Slovenien. Billede af Tomi Lombar, National Museum of Contemporary History.

•IV• “Overnight, we became strangers, as if we hadn’t known each other before. At the time, we also thought we were at home in our hometowns. After so many years we became strangers everywhere. If I really think about it, I am a foreigner everywhere, in Slovenia, in Croatia, and today also in Serbia.”

Dragica Dobrila, age 63 (Slovenia).
She came to Slovenia from Belgrade (Serbia) to help her older sister, who was already in Slovenia and is still there.

A young man standing in front of a Yugoslav People’s Army tank during the Ten Day War.
1991, Slovenia. Photo by Tomi Lombar, kept by the National Museum of Contemporary History.

AWAY

BORTE

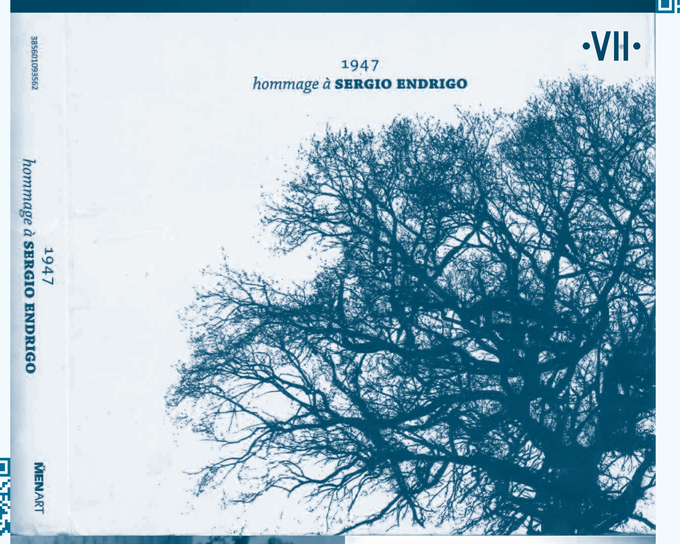

·V· “The war affected our lives enormously. Our house was robbed and left in ruins. We stopped visiting Bosnia. Our relatives were expelled at the end of the war. Today, we have almost no relatives in Bosnia. In 2002, we visited our house for the first time after the war. My parents still keep the key to it.”

Lidija Jularić, age 41 (Slovenia).
Her parents moved from Bosnia to Slovenia, where she was born and raised. The house her parents built before moving away was destroyed during the wars that broke out following the dissolution of Yugoslavia in 1991.

Keys to a home that no longer exists.
2021, Slovenia. Private collection.

·VI· “My family believed – at least you could hear it from my aunts, who always said so – that our stay in Pomerania was temporary. But I say that my mother and father came here seeking a better life. They came from ‘there’ and they were ‘here’ and I am the first generation that comes from ‘here’. I was born here and this is my place.”

Jolanta Nitkowska-Węglarz, age 68 (Poland).
Jolanta’s father came to Słupsk from the Nazi concentration camp in Schwetig in 1945. Her mother was a forced labourer in Germany from 1939 and came to Poland after 10 years – in 1949. They both followed other members of their families who had come to Słupsk earlier. Jolanta was born and raised in Słupsk and lives there today.

The German tureen from the set was given to Jolanta’s parents as a wedding gift. Later, the children broke all the other pieces, only the tureen was left. Both Jolanta and her mother used it to store important items.
2021, Poland. Photo by Ewa Mazur, kept by the Museum of Middle Pomerania in Słupsk.

·VII· “My advice to everyone would be to stay where they were born, it’s the most beautiful thing. Look at Sergio Endrigo’s [lyrics from the song ‘1947’]… it’s something that hurts and my wife doesn’t want me to put this record on because I always cry... Here, it made me shed two tears now.”

That was the last time I saw it
What will happen with my city
I have seen the world and I am asking myself
Would I be the same had I remained there
I don’t know why I’m thinking of you tonight
Flowering road of youth
How I would like to be a tree that knows
Where it was born and where it will die

Egidio Cattonar, age 74 (Belgium).
He was among those who left the Istrian peninsula – today divided between Croatia and Slovenia – to move to Belgium after World War II.

Cover for the double CD produced as part of the project “1947 – Hommage to Sergio Endrigo”. Sergio Endrigo (1933–2005) was a renowned singer-songwriter who dedicated part of his work to his fellow migrants who left Istria after 1947.
2012, Croatia. Photo and graphics by Mauricio Ferlin.

·VIII· “My mum had put a doll in the living room, on the sofa, and it was my only doll with hair. I wanted to comb her hair, but my mum never let me touch it because the doll had to be there in the living room and I was not allowed to play with it.”

Maria Grazia Belci, age 65 (Italy).
She left the Istrian peninsula (today divided between Croatia and Slovenia) as a child. As an adult she bought a doll that reminded her of her old toy and her childhood in her homeland.

Maria Grazia as a child in Vodnjan-Dignano (Croatia) with her doll.
Cca. 1960, Croatia. Private collection.

·IX· “It was not until 1985, when I returned to Greenland, that I felt, ‘Stop it, this was not it’. There I truly discovered that this was not where I belonged. It was hard, because we lived there with our child. I felt like I was going back in time, to a place I didn’t know.”

Greenlandic woman living in Denmark, age 57 (Denmark).
Both of her parents are Greenlandic, born and raised in Greenland. She moved to Denmark to study at a young age, and has been back to Greenland a few times. She now lives in Denmark.

Greenlandic town from an airplane.
1996, Greenland. Photo by Ivalo K. B. F. Olsvig, private collection.

·V· “Krigen påvirkede vores liv enormt meget. Vores hus blev røvet og efterladt i ruiner. Vi stoppede med at tage til Bosnien. Vores pårørende blev udvist, da krigen stoppede. I dag har vi næsten ingen pårørende i Bosnien. I 2002 besøgte vi vores hus for første gang siden krigen. Mine forældre har stadig nøglen til det.”

Lidija Jularić, 41 år (Slovenien).
Hendes forældre flyttede fra Bosnien til Slovenien, hvor hun blev født og voksede op. Huset, som hendes forældre byggede, før de flyttede, blev ødelagt under krigene, der brød ud efter opløsningen af Jugoslavien i 1991.

Nøgler til et hjem, der ikke eksisterer mere.
2021, Slovenien. Privatsamling.

·VI· “Min familie troede – det kunne man i hvert fald høre fra mine tanter, som altid sagde det – at vores ophold i Pommern var midlertidigt. Men jeg siger, at min mor og far kom her i deres søgen efter et bedre liv. De kom ’derfra’, og de var ’her’, og jeg er den første generation, der kommer ’herfra’. Jeg blev født her, og det er mit sted.”

Jolanta Nitkowska-Węglarz, 68 år (Polen).
Jolantas far kom til Słupsk fra nazisternes koncentrationslejer i Schwetig i 1945. Hendes mor var tvangsarbejder i Tyskland fra 1939 og kom til Polen efter 10 år – i 1949. De fulgte begge efter familiemedlemmer, som var kommet til Słupsk tidligere. Jolanta blev født og voksede op i Słupsk og bor der stadig.

Den tyske terrin fra sættet blev givet som bryllupsgave til Jolantas forældre. Senere blev alle de andre dele ødelagt af børnene, og det er kun terrinen, der er tilbage. Både Jolanta og hendes mor brugte den til at opbevare vigtige genstande.
2021, Polen. Billede af Ewa Mazur, Museum of Middle Pomerania i Słupsk.

·VII· “Mit råd til alle vil være at blive, hvor de blev født, det er det smukkeste. Se på Sergio Endrigos [tekst fra sangen ’1947’]… det er noget, der gør ondt, og min kone synes ikke, jeg skal sige det, for jeg kommer altid til at græde… Se, det fik mig til at fælde to tårer nu.”

Det var sidste gang, jeg så den
Hvad kommer der til at ske med min by
Jeg har set verden, og jeg spørger mig selv
Ville jeg være den samme, hvis jeg var blevet der
Jeg ved ikke, hvorfor jeg tænker på dig her til aften
Ungdommens blomstrende vej
Hvor jeg dog ville ønske, jeg var et træ, der ved
Hvor det blev født, og hvor det vil dø

Egidio Cattonar, 74 år (Belgien).
Han var blandt dem, der forlod den istriske halvø – som i dag er delt mellem Kroatien og Slovenien – for at flytte til Belgien efter Anden Verdenskrig.

Omslaget for dobbelt CD’en, som blev produceret som en del af projektet ”1947 – Hyldest til Sergio Endrigo”. Sergio Endrigo (1933-2005) var en berømt sanger og sangskriver, som dedikerede en del af hans arbejde til hans medmigranter, som forlod Istrien efter 1947.
2012, Kroatien. Billede og grafik af Mauricio Ferlin.

·VIII· “Min mor havde sat en dukke i stuen, på sofaen, og det var min eneste dukke med hår. Jeg ville gerne rede hendes hår, men min mor ville ikke give mig lov, for dukken skulle være der i stuen, og jeg måtte ikke lege med den.”

Maria Grazia Belci, 65 år (Italien).
Hun forlod den istriske halvø (i dag delt mellem Kroatien og Slovenien) som barn. Som voksen har hun købt en dukke, der minder hende om hendes gamle legetøj og sin barndom i sit hjemland.

Maria Grazia som barn i Vodnjan-Dignano (Kroatien) med sin dukke.
Ca. 1960, Kroatien. Privatsamling.

·IX· “Det var ikke før 1985, da jeg vendte tilbage til Grønland, at jeg følte, ”Stop, det var ikke det”. Der opdagede jeg virkelig, at det ikke var der, jeg hørte til. Det var hårdt, for vi boede der med vores barn. Det føltes, som om jeg gik tilbage i tiden til et sted, jeg ikke kendte.”

Grønlandsk kvinde bosiddende i Danmark, 57 år.
Begge forældre er grønlændere, født og opvokset i Grønland. Hun flyttede til Danmark i en ung alder for at studere og har været tilbage i Grønland nogle gange. Hun bor nu i Danmark.

Grønlandsk by fra et fly.
1996, Grønland. Billede af Ivalo K. B. F. Olsvig, privatsamling.

BELONGING &

TILHØRSFORHOLD

Hvem er du, og hvad gør dig til dig? Hvem har magten til at definere din identitet, få dig til at føle at du hører til – eller at du ikke hører til?

•I• “Hvem er jeg? Da jeg var omkring 14 år gammel, spurgte jeg mig selv om det […] Jeg identificerede mig ikke som svensker, selvom jeg var født i Sverige. Jeg identificerede mig ikke som nordmand, på trods af mit norske efternavn […] Jeg var åbenbart heller ikke sámi, eftersom amtsstyrelsen havde ekskluderet min familie fra vores rensdyrbedrift ”Vapsten”. Jeg bærer vægten af min sámi identitet på mine skuldre, men på samme tid er det en kilde til stor styrke og viden – til ’faamoe’ (styrke på sámi).”

Tomas Colbengtson, 64 år (Sverige).
Tomas tilhører en familie, som bor et sted, hvor sámi migranter blev tvunget til at flytte hen.
Hans familie skulle gøre plads til nytilkommere.

Glasstatue af en ukendt sámi kvinde, delt i to.
2021, Sverige. Foto af Elina Nygård, privatsamling.

•II• “Det er de små ting, som ikke er sårende udadtil i begyndelsen, men de begynder at hobe sig op i årenes løb. Og så begynder det at komme ud. For mig var det en følelse af at være ’mindre end’. Og du begynder at spørge dig selv, hvorfor du føler dig underlegen. Det er du ikke! Min mor […] sagde altid: ’Hvis du virkelig skal sammenligne dig selv med dem, hvad er det så, du mangler? Du er pænt klædt på, præcis som dem! Du spiser, hvad de spiser, du går i skole ligesom dem; du kommer på ture, du er ligesom dem!’ Hun var den person, som gjorde det klart, at jeg ikke er anderledes end dem.”

Amra Bajrektarević, 25 år (Slovenien).
Hendes forældre flyttede til Slovenien fra Bosnien i Jugoslaviens tid. Hun oplevede mange gange i sin opvækst, at der blev set ned på hendes kulturelle baggrund, og det fik hende til at føle, at hun ikke hørte til.

Portræt af Amra Bajrektarević.
2019, Slovenien. Foto af Ajda Martinčič, privatsamling.

•III• “Ikke, at de ikke accepterer mig, jeg er accepteret her som čefur, og der som slovener. Jeg er accepteret, men for mig som sådan er jeg ikke accepteret nogen steder. For ingen tager din hånd og siger, du er vores. […] Og så er du et sted midt imellem. Til sidst spørger du dig selv, hvor hører jeg til? Så min identitet bliver bestemt overalt, uden at jeg bliver spurgt om det. Overalt har de en holdning til mig, som jeg ikke har bedt om eller givet udtryk for. Ingen har nogensinde spurgt mig ’Er du čefur eller slovener?’; eller på den anden side, ’Er du slovener eller en af os?’”

Boris Denić, 54 år (Slovenien).
Boris er søn af en bosnisk mor og kroatisk far, som flyttede til Slovenien, da han blev født.

Graffiti, hvor der står “Čefuri raus” (oversættelse. Čefurere ud!) Čefur er et stødende ord brugt til at beskrive indbyggerne i Slovenien, som kommer fra andre regioner af det tidligere Jugoslavien eller deres efterkommere. Til venstre er der en afbildning af Rudolf Maister (1874-1934), som betragtes som en militærhelt fra Første Verdenskrig og en slovensk patriotisk ikon.
2014, Slovenien. Foto af Mitja Velikonja, privatsamling.

•IV• “Det var i 1964, det næstsidste år i skolen. Den kroatiske lærer sagde, at jeg ikke ville bestå, fordi jeg ikke talte godt kroatisk… og jeg sagde: ’Men jeg har gennemført alle mine timer på italiensk’, og hun svarede: ’Så tag over på den anden side.’”

Egidio Cattonar, 74 år (Belgien).
Han var blandt de mennesker, som forlod den istriske halvø (i dag delt mellem Kroatien og Slovenien) i den tredje bølge af migration efter Anden Verdenskrig.

Kroatiske og italienske skolebøger.
2021, Kroatien. Foto af Studio Sonda, The Ethnographic Museum of Istria.

•V• “Igennem min opvækst følte jeg mig altid anderledes. […] Hver gang læreren i skolen nævnte ’Os slovenere…’ i historietimerne… Jeg følte, ’Det er ikke mig’, og jeg følte mig afvist. En dag, da min far kom og besøgte mig i børnehaven, sagde jeg, ’Far, vær sød at snakke slovensk.’ I dag ser jeg det ikke som et problem længere, men som noget, der beriger mig. På grund af det kan jeg omgås forskellige mennesker i forskellige miljøer. Gennem migration og ubetinget støtte gav mine forældre mig et bredere perspektiv.”

Lidija Jularić, 41 år (Slovenien).
Hendes forældre flyttede fra Bosnien til Slovenien, hvor hun blev født.

Lidija Jularić får en gave fra Dedek Mraz (Julemanden).
1980’erne, Slovenien. Privatsamling.

•VI• ”Jeg var det første barn til at begynde i skole i Arjeplog, Sverige, i 1921. Jeg følte mig som en outsider, men jeg ved ikke rigtig, hvad de andre børn tænkte om mig. […] Jeg syntes, det var meget ubehageligt at se så mange mennesker på samme tid, et miljø der var vildt ukendt for mig.”

Anders Persson Blind (Sverige).
Han var det første barn fra Karesuando, der begyndte i skole i det nye område (Arjeplog) i 1921. Han havde anderledes tøj på og talte et andet sámi sprog.

Sko som disse, lavet af rensdyrskind, blev brugt af sámi børn under den tvungne migration for omkring 100 år siden. Børnene vidste ikke, hvor de skulle hen, og at de aldrig ville vende tilbage.
1920’erne, Sverige. Ájtte – Svensk Bjerg- og Sámi Museum.

Who are you, and what makes you, you? Who has the power to define your identity, make you feel like you belong – or, in turn, like you don’t?

•I• “Who am I? When I was about 14 years old I asked myself that question [...] I did not identify as Swedish, although I was born in Sweden. I did not identify as Norwegian, despite my Norwegian last name [...]. Apparently, I wasn’t Sámi either, since the county administrative board had excluded my family from our reindeer herding community of “Vapsten”. I carry the heavy weight of my Sámi identity on my shoulders, but at the same time it’s a source of great strength and knowledge – of ‘faamoe’ (strength in Sámi).”

Tomas Colbengtson, age 64 (Sweden).
Tomas belongs to a family living in a place where the Sámi migrants were forcibly sent.
His family had to make space for newcomers.

Glass statue of an unknown Sámi woman, divided in two.
2021, Sweden. Photo by Elina Nygård, private collection.

•II• “These are those small things that are initially not outwardly hurtful, but they pile up over the years. And then it starts to come out. For me it was a feeling of being ‘less than’. And you start asking yourself why you feel inferior. You are not! My mum always says: ‘If you really have to compare yourself to them, what is it that you are missing? You are dressed nicely, just like them! You eat what they eat, you go to school just like them; you go on trips, you are like them!’ She was the one who made it clear that I am no different from them, you know?”

Amra Bajrektarević, age 25 (Slovenia).
Her parents moved to Slovenia from Bosnia during the time of Yugoslavia. Growing up, she encountered many instances in which her cultural background was disparaged and that made her feel like she didn’t really belong.

Portrait of Amra Bajrektarević.
2019, Slovenia. Photo by Ajda Martinčič, private collection.

•III• “Not that they don’t accept me, I am accepted here as a *čefur*, and there as a Slovene. I am accepted, but for me as such I am not accepted anywhere. Because no one grabs you by the hand and says you are ours. [...] And then you’re somewhere in between. In the end, you ask yourself, well, where do I belong? So my identity is determined everywhere without me being asked about it. Everywhere they have an opinion about me that I didn’t suggest or express. No one ever asked me ‘Are you a *čefur* or a Slovene?’; or on the other side, ‘Are you a Slovene or one of us?’”

Boris Denić, age 54 (Slovenia).
Boris is the son of a Bosnian mother and Croatian father, who moved to Slovenia, where he was born.

Graffiti reading “Čefuri raus” (transl. Čefurs out!). Čefur is an offensive term used to describe the inhabitants of Slovenia originating from other regions of former Yugoslavia, or their descendants. Appearing on the left, an effigy of Rudolf Maister (1874–1934), who is regarded as a military hero of World War I and a Slovene patriotic icon.
2014, Slovenia. Photo by Mitja Velikonja, private collection.

•IV• “This was in 1964, the penultimate year of school. The Croatian teacher told me that I would not pass because I did not speak Croatian well... and I said: ‘But I have completed all my classes in Italian’, and she replied: ‘Then go to the other side.’”

Egidio Cattonar, age 74 (Belgium).
He was among those people who left the Istrian peninsula (today divided between Croatia and Slovenia) in the third wave of migration after World War II.

Croatian and Italian school books.
2021, Croatia. Photo by Studio Sonda, kept by the Ethnographic Museum of Istria.

•V• “When I was growing up I always felt different. [...] In school, every time the teacher mentioned ‘Us, Slovenes...’ in history class… I felt ‘That’s not me’ and felt kind of rejected. One time my father came to visit me in kindergarten, I said, ‘Dad, please speak Slovene.’ Today, I don’t see this as a problem anymore, but as something that enriches me. Because of this, I can get along with different people in different environments. With migration and unconditional support, my parents gave me a broader perspective.”

Lidija Jularić, age 41 (Slovenia).
Her parents moved from Bosnia to Slovenia, where she was also born.

Lidija Jularić receiving a gift from Dedek Mraz (Father Christmas).
1980s, Slovenia. Private collection.

•VI• “I was the first child to start school in Arjeplog, Sweden, in 1921. I felt like an outsider, but I don’t really know what the other children thought of me. [...] I thought it was really unpleasant to see so many people at the same time, an environment totally unfamiliar to me.”

Anders Persson Blind (Sweden).
He was the first child from Karesuando to start school in the new area (Arjeplog) in 1921.
He wore different clothes and spoke a different Sámi language.

Shoes like these, made of reindeer skins, were used by the Sámi children during the forced migrations about 100 years ago. The children did not know where they were heading and that they would not return home.
1920s, Sweden. Kept by Ájtte - Swedish Mountain and Sámi Museum.

ALIENATION

FREMMEDGØRELSE

·VII· “We didn’t even know how to live, how to behave, and they looked down on us terribly in many places, both in Tortona and in Tirrenia, but not in Trieste. I remember more in Tuscany, precisely in Calambrone, Tirrenia, the Italians used to say to their children ‘Be good, because otherwise I’ll let the refugees eat you.’ Here you can understand that for our parents, seeing us treated in this way… What could we do?... Nothing.”

Luigi Donorà, age 86 (Italy).
After leaving Istria, Croatia, the Donorà family lived in different refugee camps throughout Italy for years before settling and adapting to their new home in Turin, Italy.

Donorà’s family at the San Paolo refugee camp in Turin.
1950, Italy. Private collection.

·VIII· “It’s the pearl collar from the national costume that I got for my confirmation. When I was getting married, I could not fit into the inner anorak and inner collar anymore, so I took the pearl collar off and used it with a regular dress. It was important for me to have it with me when I got married, even though it was not the whole national costume. It was very important for me to wear the pearl collar, as it means a lot in terms of who I am. It was hard to disassemble the suit. As if part of its identity had been separated from it.”

Greenlandic woman, age 57 (Denmark).
Both of her parents are Greenlandic, born and raised in Greenland. She moved to Denmark to study at a young age, and has been back to Greenland a few times.

Pearl collar and wrist warmer in pearls from the West Greenlandic national costume.
2020, Denmark. Photo by informant, private collection.

·IX· “The Danish and Greenlandic flags together on the same footing. It is from my time as an employee at the Danish Office of Greenland Home Rule. It was to be thrown out, and I thought ‘no, it should not, I should take it home, because this is what I am.’ When I’m in Denmark I’m a Greenlander, and when I’m in Greenland I’m a Dane, and I get hurt every time, because I’m both, you cannot take one or the other out.”

Naja (Denmark).
Daughter of Greenlandic mother and Danish-Faroese father. She was born and raised in Greenland, moved to Denmark with her family when she was 14 years old, and has been back to Greenland on holiday only once.

The Greenlandic flag (Erfalasorput) and the Danish flag (Dannebrog) on the same footing.
2020, Denmark. Photo by Naja, private collection.

·X· “I was the Dane who was not a ‘real Dane’. I had no contact with Greenland, and therefore I was not a ‘real Greenlander’ either. I was in No Man’s Land, and somehow I feel that I’ve been in that No Man’s Land for most of my life. […] I grew up in Southern Jutland [in Denmark]. I always felt like I had to wear a mask to fit in. As a child, there were not many with an ethnic background other than Danish in Southern Jutland, so people looked at me. I was different. I’ve been working on throwing away the mask and finding out who I am.”

Klara-Sofie Rosing Birkblad, age 56 (Denmark).
Daughter of a Greenlandic mother and a Danish father. She was born and raised in Denmark. She first visited Greenland as an adult, travelling with her mother and her daughter.

Clay mask in fireplace made by Klara-Sofie. She works with masks creatively and found out later in life that mask dancing is a Greenlandic tradition.
2021, Denmark. Photo by Klara-Sofie Rosing Birkblad, private collection.

·XI· “I was still wearing my high school clothes in the ghetto and arrived in Stutthof dressed that way. We had to undergo disinfection. We were told to undress. I had to take a shower and the water trickled over my head and face. They didn’t give us towels. They threw us men’s underwear and shirts. […] This transformation from a well-dressed girl is indescribable: it’s as if they took away our selves! I was now prisoner number 43199 with men’s striped trousers which thank God, I could tighten up with a shoelace I found. […] I recovered from the shock… I began to fight!”.

Yehudit (Dita) Sperling-Zupovitz, age 99 (Lithuania).
Survivor of the Kaunas ghetto and the Stutthof Concentration Camp.

Lipstick belonging to Yehudit (Dita) Sperling-Zupovitz.
2021, Lithuania. Photo by Tomas Kapočius, private collection.

·XII· “I am from Słupsk, flesh and blood. Once, I even argued with some gentleman here, at the museum, in the Mill, when I was telling [the visitors] about the [post-war] settlers, and I mentioned that I am also a native-born inhabitant of Słupsk. He said that I couldn’t be a native-born inhabitant and I replied: ‘How come? I was born in Słupsk’. And the gentleman told me that [historically] Pomerania wasn’t a part of Poland, that everybody came here from somewhere else. And I said: ‘It was a long time ago. I was born here and I am from this place’. So, by any standards I am from Słupsk.”

Joanna Rutkowska, age 37 (Poland).
Joanna’s parents and grandparents came to Pomerania from different parts of Poland.
Joanna’s mother was born and raised in Słupsk, as was Joanna, and both live there to this day.

Rutkowska’s grandparents wedding photo.
1948, Poland. Private collection.

·VII· “Vi vidste ikke engang, hvordan vi skulle leve, hvordan vi skulle opføre os, og mange steder så de meget ned på os, både i Tortona og i Tirrenia, men ikke i Trieste. Jeg husker mere fra Toscana, mere præcist fra Calambrone, Tirrenia, hvor italienerne plejede at sige til deres børn, ’Opfør jer ordentligt, ellers lader jeg flygtningene spise jer.’ Her kan du forstå, at for vores forældre at se os blive behandlet på den måde… Hvad kunne vi gøre?... Ingenting.”

Luigi Donorà, 86 år (Italien).
Efter at have forladt Istrien, Kroatien, boede Donorà-familien i forskellige flygtningelejre i Italien i flere år, før de slog sig ned og tilpassede sig i deres nye hjem i Turin, Italien.

Donoràs familie i San Paolo flygtningelejr i Turin.
1950, Italien. Privatsamling.

·VIII· “Det er perlekraven fra nationaldragten, jeg fik til min konfirmation. Da jeg skulle giftes, kunne jeg ikke passe den indre anorak og indre krave mere, så jeg tog perlekraven af og brugte den med en almindelig kjole. Det var vigtigt for mig at have den med mig, når jeg blev gift, selvom det ikke var hele nationaldragten. Det var meget vigtigt for mig at have perlekraven på, da det betyder meget i forhold til, hvem jeg er. Det var hårdt at skulle skille dragten ad. Som om en del af dens identitet var blevet skilt fra den.”

Grønlandsk kvinde, 57 år (Danmark).
Begge hendes forældre er grønlændere, født og opvokset i Grønland. I en ung alder flyttede hun til Danmark for at studere, og hun har været tilbage i Grønland nogle få gange.

Perlekrave og håndledsvarmere i perler fra den vestgrønlandske nationaldragt.
2020, Danmark. Foto fra informant, privatsamling.

·IX· “Det danske og grønlandske flag på samme fod. Det er fra min tid som ansat på det danske kontor for Grønlands Hjemmestyre. Det skulle smides ud, og jeg tænkte, ’Nej, det skal det ikke, jeg skal have det med hjem, for det er det her, jeg er.’ Når jeg er i Danmark, er jeg grønlænder, og når jeg er i Grønland, er jeg dansker, og jeg bliver ked af det hver gang, for jeg er begge dele, man kan ikke tage den ene eller anden del ud.”

Naja (Danmark).
Datter af grønlandsk mor og dansk-færøsk far. Hun blev født og voksede op i Grønland, flyttede til Danmark med sin familie, da hun var 14 år gammel og har kun været tilbage i Grønland på ferie én gang.

Det grønlandske flag (Erfalasorput) og det danske flag (Dannebrog) på den samme fod.
2020, Danmark. Foto af Naja, privatsamling.

·X· “Jeg var danskeren, der ikke var en ‘rigtig dansker’. Jeg havde ingen kontakt til Grønland, og derfor var jeg heller ikke en rigtig grønlænder. Jeg var i ingenmandsland, og på en eller anden måde føler jeg, at jeg har været i ingenmandsland det meste af mit liv. […] Jeg voksede op i Sønderjylland. Jeg har altid følt, at jeg blev nødt til at have en maske på for at passe ind. Som barn var der ikke mange med en anden etnisk baggrund end dansk i Sønderjylland, så folk kiggede på mig. Jeg var anderledes. Jeg har arbejdet på at smide masken væk og finde ud af, hvem jeg er.”

Klara-Sofie Rosing Birkblad, 56 år (Danmark).
Datter af en grønlandsk mor og en dansk far. Hun besøgte første gang Grønland som voksen, hvor hun rejste med sin mor og sin datter.

Lermaske i bålsted lavet af Klara-Sofie. Hun arbejder kreativt med masker og fandt senere i livet ud af, at maskedans er en grønlandsk tradition.
2021, Danmark. Foto af Klara-Sofie Rosing Birkblad, privatsamling.

·XI· “Jeg havde stadig mit tøj fra gymnasiet på i ghettoen og ankom til Stutthof klædt i det. Vi skulle desinficeres. Vi blev bedt om at klæde os af. Jeg skulle tage et bad, og vandet rislede ned over mit hoved og ansigt. De gav os ikke håndklæder. De smed herreundertøj og -trøjer til os. […] Denne forandring fra en velklædt pige er ubeskrivelig: Det var, som om de tog en del af os fra os! Jeg var fange nummer 43199 med stribede herrebukser, som jeg, gudskelov, kunne binde til med et snørebånd, jeg fandt. […] Jeg kom mig over chokket… Jeg begyndte at kæmpe!”

Yehudit (Dita) Sperling-Zupovitz, 99 år (Litauen).
Overlevende fra Kaunas ghetto og Stutthof Koncentrationslejr.

Læbestift tilhørende Yehudit (Dita) Sperling-Zupovitz.
2021, Litauen. Foto af Tomas Kapočius, privatsamling.

·XII· “Jeg er fra Słupsk, i kød og blod. Engang diskuterede jeg endda med en herre her på museet i Møllen, da jeg fortalte [gæsterne] om [efterkrigstidens] bosættelser, og jeg nævnte, at jeg også er en indfødt beboer af Słupsk. Han sagde, at jeg ikke kunne være en indfødt beboer, og jeg svarede: ‘Hvorfor ikke? Jeg blev født i Słupsk.’ Og herren sagde, at Pommern [historisk set] ikke var en del af Polen, at alle kom hertil fra andre steder. Og jeg sagde: ’Men det er længe siden. Jeg er født her, og jeg er fra dette sted.’ Så efter enhver standard er jeg fra Słupsk.”

Joanna Rutkowska, 37 år (Polen).
Joannas forældre og bedsteforældre kom til Pommern fra forskellige dele af Polen.
Joannas mor er født og opvokset i Słupsk, ligesom Joanna, og de bor der stadig.

Rutkowskas bedsteforældres bryllupsbillede.
1948, Polen. Privatsamling.

RESILIENCE &

MODSTANDSDYGTIGHED

Hvad sker der, hvis det bringer dig i fare at udtrykke din identitet? Hvis friheden til at være den, du gerne vil være, bliver taget fra dig? Hvor finder du styrken til at skubbe imod?

What happens if expressing your identity puts you in danger? If the freedom to be who you want to be is taken away? Where do you find the strength to push back?

•I• “Fronten kom tættere på, og de besluttede sig for at flytte os til en anden tvangsarbejdslejr. De marcherede os gennem byerne, hvor folk så, hvordan vi var klædt. […] De gav os normalt tøj. […] tilføjede et halstørklæde […] som var mørkeblåt med hvide pletter på størrelse med ærter. De hvide pletter begyndte at forsvinde efter et stykke tid, og i stedet kom der små huller frem. Jeg besluttede mig for at reparere halstørklædet. Hvorfor havde jeg brug for at gøre det i en mørk skov, hvor ingen kunne se mig? Det er først nu, jeg forstår, at det var en symbolsk tegn på ikke at give op. Halstørklædet betød meget for mig, og efter befrielsen har jeg beholdt det som et minde. Jeg vil sige, at det her halstørklæde var en form for symbol på en ung piges kamp for at overleve.”

Yehudit (Dita) Sperling-Zupovitz, 99 år (Litauen).
Overlevende fra Kaunasghettoen og Stutthof Koncentrationslejr.

Halstørklædet som Yehudit (Dita) Sperling-Zupovitz fik i Stutthof Koncentrationslejr.
2015, Litauen. Billede af Paulius Račiūnas, holdes af Vilna Gaon Jewish History Museum.

•I• “The front drew close and they decided to move us to another labour camp. They marched us through the cities where people saw how we were dressed. They gave us normal clothes. [...] added a headscarf which was dark blue with white pea-size dots. Over time the white dots began to disappear and in those places holes appeared. I decided to fix the headscarf. Why did I need to do this in the dark forest where no one can see me? I only now understand that this was a symbolic way of not giving up. The headscarf was very dear to me, and after the liberation I kept it as a keepsake. I have to say this scarf was sort of a symbol of a young girl’s struggle to survive.”

Yehudit (Dita) Sperling-Zupovitz, age 99 (Lithuania).
Survivor of the Kaunas ghetto and the Stutthof Concentration Camp.

The headscarf of Yehudit (Dita) Sperling-Zupovitz she was given at the Stutthof Concentration Camp.
2015, Lithuania. Photo by Paulius Račiūnas, kept by Vilna Gaon Jewish History Museum.

•II• “Vi var alle helte. Mens vi var i skoven, troede vi, at vi var mænd… Men chefen for truppen sagde engang, ”I er ikke mænd!” Vi skulle leve op til noget hele tiden.”

Fania Yocheles-Brancovskaya, 99 år (Litauen).
Overlevende fra Vilniusghettoen og en partisan i Rudninkai-skoven.

Partisanere fra Vilniusghettoen efter krigen.
1944, Litauen. Ukendt fotograf, Vilna Gaon Jewish History Museum.

•II• “We were all heroes. While in the woods, we thought we were men...
But the chief of the squad once said, ‘You’re not men!’ We had to prove ourselves every time.”

Fania Yocheles-Brancovskaya, age 99 (Lithuania).
Survivor of the Vilnius ghetto and a partisan in the Rudninkai forest.

Partisans from the Vilnius ghetto after the war.
1944, Lithuania. Photographer unknown, kept by Vilna Gaon Jewish History Museum.

•III• “Skyggen fra Holocaust har været min ledsager, siden jeg begyndte at forstå ting. Min mor overlevede Holocaust fysisk men ikke åndeligt. Om natten vågnede hun ofte og råbte, ”Hjælp! Nazister!” […] Til sidst tog hun sit eget liv. Hun kunne ikke holde det ud. […] Og efter min mors død fortsatte Holocaust for mig. […] Jeg bebrejdede mig selv. Jeg kunne have reddet min mor. […] Det var sådan, jeg havde det. Jeg kunne ikke tale om det, for jeg var blevet opdraget med, at man ikke taler om det, der er vigtigt for en […] Efter min mors død var jeg ikke mig selv. Jeg var en helt anden person. […] Jeg glemte, hvad jeg var. Jeg blev vred, meget nervøs. Jeg havde ingen tålmodighed med nogen. Og det fortsatte alt for længe.”

Bella Shirin, 75 år (Litauen).
Datter af overlevende fra Šiauliaighettoen og koncentrationslejrene Dachau og Stutthof.

Bella Shirin med sin familie.
1958, Litauen. Foto af Aronas Funkas, privatsamling.

•III• “The shadow of the Holocaust has accompanied me ever since I began to understand things. My mum survived the Holocaust physically, but not spiritually. At night, she often used to wake up and shout, ‘Help! Nazis!’ [...] In the end she committed suicide. She couldn’t keep it all inside herself. [...] And so after my mother’s death, the Holocaust continued for me. I blamed myself. I could have saved my mother. That was what I felt. I couldn’t speak because I was taught from childhood not to speak about what is important to you [...] After my mother’s death, I wasn’t me. I was a completely different person. I forgot what I was. I became angry, very nervous. I had no patience for anyone. And it went on for too long.”

Bella Shirin, age 75 (Lithuania).
Daughter of survivors from the Šiauliai ghetto and the Dachau and Stutthof concentration camp.

Bella Shirin with her family.
1958, Lithuania. Photo by Aronas Funkas, private collection.

•IV• “Det er kun tre eller fire år siden, at min onkel fortalte mig […] at den her guide havde prøvet at misbruge min mor. Hun havde nægtet […] og guiden efterlod os, hvor vi kunne se lyset fra Trieste i det fjerne. Han sagde, ”Farvel, følg lysene… nu må I klare jer selv.” Vi gik i fire timer i mørket med lyden af hundene, der gøede langt borte […] mor bad konstant med rosenkransen i hånden og sagde, ”Vi klarer det aldrig”, og jeg sagde: ”Vær ikke bekymret, mor, vi skal hen til far, vi skal nok nå derhen”.”

Maria Grazia Belci, 65 år (Kroatien).
Hun krydsede illegalt grænsen mellem Jugoslavien og Italien med sin mor.
De var på vej for at mødes med hendes far, som tidligere var emigreret til Italien.

Rosenkrans.
2016, Kroatien. Foto af Buletić Mario, Istriens Etnografiske Museum.

•IV• “I only learned some 3 or 4 years ago from my uncle [...] that this guide had tried to abuse my mum. She refused him [...] and this guide abandoned us where we could see the lights of Trieste in the distance. He said ‘goodbye, follow the lights... you are on your own now.’ We walked for four hours in the dark with the dogs barking in the distance [...] mum was constantly praying the rosary and saying ‘we will never make it, we will never make it’, and I said: ‘Don’t worry mum, we are going to dad, we’ll get there.’”

Maria Grazia Belci, age 65 (Croatia).
She had to cross the border between Yugoslavia and Italy illegally with her mother.
They were trying to meet her father who had emigrated earlier to Italy.

Rosary. 2016, Croatia.
Photo by Buletić Mario, kept by the Ethnographic Museum of Istria.

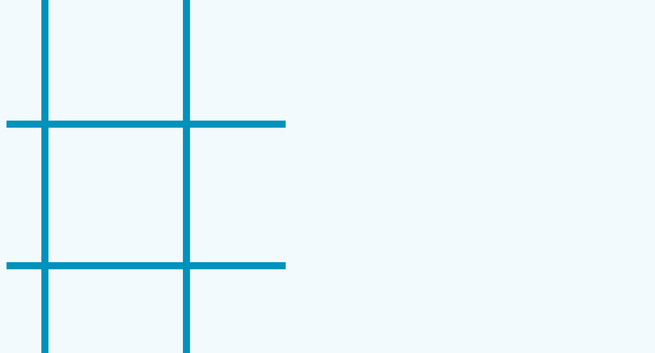

•V• “Vi blev i Trieste i tre dage, ved Siloerne, vi sov på gulvet, direkte på gulvet, uden tæpper, ingenting… ligesom dyr… du kan ikke forestille dig smerten, min mor og far oplevede… jeg var ung, hvad vidste jeg om noget? Jo, jeg forstod, at som 13-årig kan du forstå noget, men aldrig smerten ved at skulle forlade dit hjem, din ejendom, dine marker og dyr.”

Luigi Donorà, 86 år (Italien).
Han var en af de mange lokale italienere, der forlod Istrien, efter det blev afstået til Jugoslavien efter Paris-fredsaftalen i 1947. Deres første stop var flygtningelejren, Siloerne, i Trieste.

Luigi og hans datter, Giuliana Donorà, iført T-shirts dedikeret til hans hjemby, som han måtte forlade som en ung dreng.
2010, Kroatien. Privatsamling.

•V• “We stayed in Trieste for three days, at the Silos, we slept on the floor, right on the floor, without blankets, nothing… just like animals... you can imagine the pain my mother and father experienced... I was young, what did I know? Yes, I understood, at 13 you can understand something, but never the pain of having to leave your home, your property, like your fields, animals.”

Luigi Donora’, age 86 (Italy).
He was one of the many local Italians that left Istria after it was ceded to Yugoslavia after the Paris Peace Treaty in 1947. Their first stop was the Silos refugee camp in Trieste.

Luigi and his daughter, Giuliana Donorà, wearing T-shirts dedicated to the hometown he had to leave as a young boy.
2010, Croatia. Private collection.

•VI• “Først og fremmest skal du ikke skamme dig over din baggrund, for det har du ingen grund til. […] Gør det klart over for dig selv, hvem eller hvad du er, skam dig ikke over det, for hvis du skammer dig over det, vil det være lettere for andre at se ned på dig. Hvis du lider uretfærdighed på grund af din oprindelse, så fortvivl ikke. Jeg ved ikke, om det overhovedet hjælper, hvis du ændrer for- og efternavn. Vil du så ændre navne på alle dine slægtninge også, så du kan slette ’sporene’? Det er vigtigt at tale om det, for […] hvis du ikke taler om det, får du en følelse af, at det ikke findes.”

Sandra Antić, 34 år (Slovenien).
Hendes forældre flyttede til Slovenien fra den serbiske del af Bosnien.

Portræt af Sandra Antić.
2021, Slovenien. Foto af Primož Lukežič, privatsamling.

•VI• “Above all, don’t be ashamed of your background, because you have no reason to be. Make clear to yourself who or what you are, do not be ashamed of it, because if you are ashamed it will be easier for others to belittle you. If you suffer injustice because of your origin, do not despair. I don’t know if it helps at all if you change your first and last name. Will you then change the names of all your relatives in order to erase the ‘traces’, too? It’s important to talk about this, because if you don’t talk about it then you have a feeling it doesn’t exist.”

Sandra Antić, age 34 (Slovenia).
Her parents moved to Slovenia from the Serbian part of Bosnia.

Portrait of Sandra Antić.
2021, Slovenia. Photo by Primož Lukežič, private collection.

•VII• “Jah, jeg ville ikke have børn, fordi jeg ikke ville have, at de skulle stigmatiseres. Jeg havde altid en følelse af, at det ville have været anderledes for mig, hvis jeg havde haft et andet efternavn. Det er sjovt, at jeg sagde til (min kommende mand) på vores første date: ”Hvor er jeg glad for, at du ikke er en čefur.” Jeg kan huske, at min svigermor engang sagde, at jeg skulle ændre mit navn efter brylluppet, så det lød mindre bosnisk.”

Anonym, 42 år (Slovenien).
Hendes forældre flyttede fra Bosnien til Slovenien, hvor hun blev født og bor i dag.

Graffiti, hvor der står: Vsak Slovenc bi mogu poljubit enga čefurja. På dansk: Alle slovenere burde kysse en čefur, men der stod oprindeligt ubit, som betyder dræbe, og ikke poljubit, som betyder kysse. Čefur er et stødende ord, som bliver brugt til at beskrive borgere i Slovenien, som kommer fra andre regioner af det tidligere Jugoslavien eller deres efterkommere.
2014, Slovenien. Foto af Mitja Velikonja, privatsamling.

•VII• “Yeah, I didn’t want any children, just so they wouldn’t be stigmatized. I always had a feeling it would have been different for me if I had a different last name. It’s funny that I told (my future husband) on my first date: ‘How glad I am that you’re not a *čefur*’. I remember my mother-in-law once telling me to change my name after the wedding to make it sound less Bosnian.”

Anonymous, age 42 (Slovenia).
Her parents moved from Bosnia to Slovenia, where she was born and lives today.

Graffiti reading Vsak Slovenc bi mogu poljubit enga čefurja. In English: Every Slovene should kiss a čefur, but the original said ubit meaning kill, not poljubit meaning kiss. Čefur is an offensive term used to describe the inhabitants of Slovenia originating from other regions of former Yugoslavia, or their descendants.
2014, Slovenia. Photo by Mitja Velikonja, private collection.

VULNERABILITY

SÅRBARHED

•VIII• “My Inuit tattoos mean a lot to me. That I can be allowed to express myself and the spiritual world we have in Greenland, and the meaning we see in the different signs… I also find it exciting that I can be allowed to express myself through my tattoos and feel beautiful by having them. It’s a way I can take back part of my ancestors’ culture, part of the culture that has disappeared over time [due to colonialism]. [...] For me, tattoos are also a way to be a little rebellious, because someone took something from my ancestors, and I can kind of take it back and show how beautiful it is.”

Naja Motzfeldt, age 33.
Daughter of a Danish mother and Greenlandic father. She was born and raised in Greenland, and moved to Denmark to study at the University of Copenhagen.

Inuit tattoos – dots from under the chin to between the breasts are called Putu, which is a way out for evil spirits.
2020, Greenland. Photo by Josepha Lauth Thomsen, edited by Naja Motzfeldt, private collection.

•IX• “I’ve been very impressed and fascinated [by my parents], because they could get by in any situation. Both my mum and my dad approached the world in the way that says ‘we can’t change reality as a whole, but we can change a little bit of it. So let’s do that, let’s change that bit, let’s make the reality around us interesting, fascinating’. They were always interested in the world, in different cultures.”

Renata Wilgosiewicz-Skutecka, age 59 (Poland).
She was born and raised in Słupsk. Her mother was born in Pomerania in 1935, but the family moved to Volhynia to her grandfather’s patrimony. They were able to escape the Volhynia Massacre and in order to save their lives voluntarily joined a forced labour camp in Köslin in Pomerania.

Renata Wilgosiewicz-Skutecka’s parents’ wedding photo.
1959, Poland. Private collection.

•X• “It was a terrible shock to me when his wartime history was unveiled. Working my way through all this material has been an emotional roller coaster for me, an experience which I feel has had a lot of influence on my own life. All the suffering from the past gave my father a painful adolescence, which in turn gave me a painful adolescence, which has now taken me several years of therapy to attempt to come to terms with.”

Anonymous, age 48 (Norway).
Grandchild who discovered that her beloved grandfather had a dark past. In addition, she learned that he had physically abused his own son, who, in turn, abused her.

The home-knitted jacket of her grandad, who was the informant’s safe haven when she tried to escape her father’s physical abuse.
2020, Norway. Private collection.

•XI• “My father was a soldier on the Eastern Front. He was part of the regime that staged the Holocaust in Eastern Europe. There are still things I will not talk about. I have a feeling that what I tell also reveals something about me.”

Anonymous, age 79 (Norway).
Son of a Norwegian who accepted an offer to enlist and serve in the German occupying forces.

Informant at the age of 13.
Cca. 1954, Norway. Private collection.

•XII• “I see clear lines linking my grandmother, my mother, and me. My mother used to poke her finger into my back and say, ‘straighten up!’ – presumably to conquer her inner shame. My mother justified her action by saying that her mother used to do the same thing to her. To me, that is a symbol of transferring shame.”

Anonymous, age 32 (Norway).
Descendant of members of the Nazi Party.

In the informant’s family it was forbidden to ask what had happened during the war. The informant only knew that her grandmother had been a part of Jentehirden, the Nazi girls’ organisation, and was rejected by local society after 1945. Here a group of Jentehirden is taking part in the Nazi Hafrsfjorddagen parade.
1941, Norway. Photo by Hans Henriksen, kept by The Regional State Archives in Stavanger.

•XIII• “When somebody started talking about the war, I fell silent. Everybody told what their fathers had done, but not me. So, I was a quiet child. Later this feeling of shame changed into restlessness and insecurity. Would anything new emerge?”

Anonymous, age 79 (Norway).
Son of a Norwegian who fought for the Germans on the Eastern Front.

Portrait of the informant at the age of 7.
1948, Norway. Private collection.

•XIV• “I feel that I experienced the war in a passive way; that I know what war is really about. People who have grown up with a father traumatized by war will know what it is all about, no matter which side of the war he was on.”

Anonymous, age 55 (Norway).
Daughter of a German soldier who served in Norway.

The informant standing in front of the cabin, which was one of the few places where her father could be happy.
1970, Germany. Private collection.

•VIII• “Mine Inuit tatoveringer betyder meget for mig. At jeg kan få lov til at udtrykke mig selv og den åndelige verden, vi har i Grønland, og den mening, vi ser i de forskellige tegn… Jeg finder det også spændende, at jeg kan udtrykke mig selv gennem mine tatoveringer og føle mig smuk ved at have dem. […] Det er en måde, jeg kan tage en del af mine forfædres kultur tilbage på, en del af kulturen er forsvundet over tid [på grund af kolonialisme]. […] For mig er tatoveringerne også en måde at være lidt rebelsk på, for nogle tog det fra mine forfædre, og jeg tager det på en måde tilbage og viser, hvor smukt det er.”

Naja Motzfeldt, 33 år.
Datter af en dansk mor og grønlandsk far. Hun blev født og voksede op i Grønland og flyttede til Danmark for at studere på Københavns Universitet.

Inuit tatoveringer – prikker fra under hagen til mellem brysterne kaldes Putu, som er en vej ud for onde ånder.
2020, Grønland. Foto af Josepha Lauth Thomsen, redigeret af Naja Motzfeldt, privatsamling.

•IX• “Jeg har været meget imponeret og fascineret [over mine forældre], fordi de kunne klare sig i enhver situation. Både min mor og min far havde en tilgang til verden, som sagde, ”Vi kan ikke ændre virkeligheden som en helhed, men vi kan ændre lidt ved den. Så lad os gøre det, lad os ændre den del, lad os gøre virkeligheden omkring os interessant, fascinerende.” De var altid interesserede i verden, i forskellige kulturer.”

Renata Wilgosiewicz-Skutecka, 59 år (Polen).
Hun blev født og voksede op i Słupsk. Hendes mor blev født i Pommern i 1935, men familien flyttede til Volhynia til hendes bedstefars ejendom. De var i stand til at flygte fra Volhyniamassakren, og de sluttede sig frivilligt til en tvangsarbejdslejr i Köslin i Pommern for at redde deres liv.

Renata Wilgosiewicz-Skuteckas forældres bryllupsbillede.
1959, Polen. Privatsamling.

•X• “Det var et forfærdeligt chok for mig, da hans krigstidshistorie blev afsløret. Det har været en rutsjebanetur at arbejde mig gennem al materialet, og det er en oplevelse, jeg føler, har haft en stor indflydelse på mit eget liv. Al den lidelse fra fortiden gav min far en smertefuld ungdom, som endte med at give mig en smertefuld ungdom, som nu har taget flere års terapi i et forsøg på at bearbejde.”

Anonym, 48 år (Norge).
Barnebarn, som opdagede, at hendes højtelskede bedstefar havde en mørk fortid. Derudover fandt hun ud af, at han havde misbrugt sin egen søn, som derefter havde misbrugt hende.

Bedstefarens hjemmestrikkede jakke, han var hendes sikre havn, når hun prøvede at undgå sin fars fysiske overgreb.
2020, Norge. Privatsamling.

•XI• “Min far var soldat ved Østfronten. Han var en del af det regime, der iscenesatte Holocaust i Østeuropa. Der er stadig ting, jeg ikke vil snakke om. Jeg har en fornemmelse af, at det, jeg fortæller, også afslører noget om mig.”

Anonym, 79 år (Norge).
Søn af en nordmand, som accepterede et tilbud om at melde sig og tjene i den tyske besættelsesmagt.

Informant som 13-årig.
Ca. 1954, Norge. Privatsamling.

•XII• “Jeg kan se tydelige forbindelser mellem min mormor, min mor og mig. Min mor plejede at prikke mig i ryggen og sige, ’Ret dig op!’ – formentligt for at overvinde sin egen indre skam. Min mor retfærdiggjorde sine handlinger ved at sige, at hendes mor havde gjort det samme mod hende. For mig er det et symbol på at overføre skam.”

Anonym, 32 år (Norge).
Efterkommer af medlemmer af det nazistiske parti.

I informantens familie var det forbudt at spørge, hvad der var sket under krigen. Informanten vidste kun, at hendes mormor havde været en del af Jentehirden, nazisternes pigeorganisation, og var blevet udstødt af lokalsamfundet efter 1945. Her er en gruppe af Jentehirden, som tager del i nazisternes Hafrsfjorddags parade.
1941, Norge. Foto af Hans Henriksen, Statsarkivet i Stavanger.

•XIII• “Når nogen begyndte at snakke om krigen, blev jeg stille. Alle fortalte, hvad deres fædre havde gjort, men ikke mig. Så jeg var et stille barn. Senere ændrede følelsen af skam sig til rastløshed og usikkerhed. Ville noget nyt komme frem?”

Anonym, 79 år (Norge).
Søn af en nordmand, som kæmpede for tyskerne på østfronten.

Portræt af informanten som 7-årig.
1948, Norge. Privatsamling.

•XIV• “Jeg føler, jeg oplevede krigen på en passiv måde; at jeg ved, hvad krig virkelig handler om. Folk, som er vokset op med en far, der er traumatiseret af krig, ved, hvad det handler om, ligegyldig hvilken side af krigen han var på.”

Anonym, 55 år (Norge).
Datter af en tysk soldat, som tjente i Norge.

Informanten foran hytten, som var et af de få steder, hvor hendes far kunne være glad.
1970, Tyskland. Privatsamling.

SILENCE &

TAVSHED

Kan tavshed holde os i sikkerhed? Undertrykke skam, frygt, smerte? Har hemmeligheder langsigtede konsekvenser? Kan åbenhed hjælpe os med at genoprette forbindelsen og acceptere alle dele af, hvem vi er?

•I• “Efter krigen lukkede Dita munden, og ingen hørte nogensinde om krigen – ingen. Hverken min anden mand, Volodia, eller min søn. Måske læser han noget nu. Men mit barnebarn spurgte! Det gjorde sønnen aldrig. Det gjorde ingen derhjemme. […] Snakkede mor om krigen? Nej. Vi snakkede ikke om krigen. Så var vi sammen, og vi snakkede aldrig om krigen. […] Mit barnebarn plejede at prikke til mig: ”Fortæl, fortæl.” Nej, jeg sagde intet forfærdeligt, jeg plejede bare at fortælle lidt. […] Jeg ville gerne glemme, bare slette det hele.”

Yehudit (Dita) Sperling-Zupovitz, 99 år (Litauen).
Overlevende fra Kaunasghettoen og Stuffhof Koncentrationslejren.

Yehudit (Dita) og Juda Zupovitz i Kaunasghettoen.
1944, Litauen. Foto af Hirsh Kadushin, privatsamling.

•II• “Min Siessa (tante) vakte min interesse for hans [min farfars] joik, og jeg ønskede fuldt ud at forstå hver sætning, lyd og følelse, som blev præsenteret i hans joik. […] Mens jeg researchede hans joik, lærte jeg en masse om min fars side af familien. De var alle kendte for at være fremragende ’joikere’, men de blev forstummet af tvangsflytningen. […] Jeg kan forestille mig, at lysten og glæden ved at ’joike’ forsvandt under den langvarige tvangsflytningsproces, da en stor del af fællesskabet rejste fra deres hjemegns bjerge, da de rejste fra deres venner, slægtninge og de vante, elskede omgivelser.”

Marja Skum, 43 år (Sverige).
Marja tilhører en familie, som med magt blev migreret til et nyt område med deres rensdyrflok. Hendes farfar ’joikede’ det gamle område, mens han lærte at navigere i det nye område. En joik er en traditionel form for sang i sámi musik, som bliver fremført af det samiske folk; som en kunstform er det meningen, at hver joik skal reflektere eller fremkalde en person, dyr eller sted.

Marjas farfar Per Thomasson Skum og farmor Helena Katarina Skum (født Kansa).
Kort tid efter dette billede blev taget, skulle de flytte.
1925, Sverige. Foto af Ernst Klein, Nordiska Museet.

•III• “Du ved, at oplevelsen [med hemmeligt at vende tilbage til Radziechow mange år efter krigen] var utrolig, når du ser alting [igen]. Man husker det anderledes: frugtplantagen, haven, blomsterne. Alting var i ruiner. Selv i vores hus – vi havde så stort et hus – boede der tre russiske familier på samme tid. Og så mødte vi en ukrainsk bekendt, som havde stor del i vores udvandring. Du skulle have set det, vores møde med ham var så følelsesladet, han græd så meget.”

Irena Klosowska, 90 år (Polen).
Hun og hendes forældre flygtede fra Volhyniamassakren. Efter Anden Verdenskrig blev deres hjemby indlemmet i Sovjetunionen, så det nærmest var umuligt at besøge den. I dag er den en del af Ukraine.

Hjemrejsekort for en af familiemedlemmerne.
1940’erne, Polen. Privatsamling.

•IV• “Hvornår begyndte mine børn at stille spørgsmål? Det er allerede et lidt smertefuldt spørgsmål. Fordi jeg ikke fortalte dem noget. […] Mine børn spurgte mig ikke. Nu, som i de seneste år, hvor det jødiske samfund er genopstået under årene med selvstændighed […], begyndte vi at tale mere om det emne. Da de for nogle år siden fortalte mig, at de alle havde følt presset hele tiden, sagde jeg til dem: ”Jeg sagde ingenting til jer. Jeg fortalte ingen af historierne”. ”Nej, du fortalte os det ikke, men vi kunne mærke det”. Oplevede du vold da du var på flugt? [Lang pause] Ja. Men vi taler ikke om det.”

Fruma Vitkinaitė-Kučinskienė, 88 år (Litauen).
Overlevende fra Kaunasghettoen. Hun blev reddet af lokale, men hendes forældre og ældre bror blev dræbt.

Fruma Vitkinaitė med sin tante Rivka Šmuklerytė-Ošerovič.
1946, Litauen. Privatsamling.

•V• “Det er dagligdagen. Nej. Vi spørger ikke, for så kommer der en nervøs stemning frem. […] Hvilken mor plejede at snakke om krigen? Til børnene, ikke meget. Kun over de sidste 30 år. Før det, ikke meget. I brudstykker. Jeg ved ikke, hvad jeg skal fremhæve. Der er ikke nogle mere eller mindre vigtige udviklinger.”

Vita Safian, 71 år (Litauen).
Datter af overlevende fra Vilniusghettoen og partisan Fania Yoheles-Brancovskaya.

Vita Safian med sine forældre.
1953, Litauen. Privatsamling.

•VI• ”Engang fik jeg at vide: ”Tal ikke om det, du hører derhjemme”. Det var som en brønd – jeg fortalte intet. Men jeg havde lyst til at snakke … Jeg åbnede heller ikke op i Israel, da vi havde forladt Litauen. Jeg kunne ikke sige, hvad jeg følte. Jeg kunne ikke dele det vigtigste. […] Efter vi kom tilbage til Litauen i 2016, åbnede jeg op. […] Vi bliver nødt til at tale om både smerte og frygt. Hvis der ikke er nogen i familien, er der ingen tæt på at tale med. Jeg er klar til at lytte. […] Mit mål er at gøre det lettere for enhver, som står over for en svær tid… At lytte. […] Jeg taler med studerende i skoler – det er vigtigt. […] Folk skal vide det, for at det kan forebygges.”

Bella Shirin, 75 år (Litauen).
Datter af overlevende fra Šiauliaighettoen og Dachau og Stutthof Koncentrationslejrene.

Portræt af Bella Shirin.
2020, Litauen. Foto af Agnė Bekeraitytė, privatsamling.

•VII• “Jeg husker meget. Deres minder blev styrket af nogle familiehistorier. Der var ikke mange af dem, for lige efter krigen, da jeg tog i skole, fik vi at vide, at vi ikke måtte snakke om det. Et par gange gentog jeg noget, de voksne havde sagt, og min mor blev advaret om at hun skulle kontrollere mig, og fik mig til at lade være med at sige noget, da det måske ikke ville ende godt for os [eftersom de nye polske autoriteter var allierede med Sovjetunionen].”

Barbara Dolata, 82 år (Polen).
Hun og hendes familie blev sendt i eksil i Kasakhstan af Sovjet, da hun bare var 11 måneder gammel. Efter seks år i eksil, lykkedes det dem at bevæge sig til Grodno og senere slå sig ned i Słupsk.

Barbara, anden række, tredje fra venstre, med sine venner på dagen for hendes første altergang.
1940’erne, Polen. Privatsamling.

•VIII• “Tante Bogusia var allerede 11. […] Hun fortalte os meget om bunkeren, deres bedstefar havde bygget, om begyndelsen på de ’uhyggelige nætter’, da [Volhynia-]massakren startede. De gik derned hver aften for at gemme sig, hver gang valgte de en ny rute gennem højdedragene, så de ikke endte med at lave en sti til deres ly. Børnene skulle afgive et løfte, og de måtte ikke fortælle nogen – ikke engang deres kusiner og fætre eller deres naboer – om bunkeren. Bunkeren reddede uden tvivl hele familien.”

Renata Wilgosiewicz-Skutecka, 59 år (Polen).
Hun blev født og voksede op i Słupsk. Hendes mor blev født i Pommern i 1935, men familien flyttede til Volhynia til hendes bedstefars ejendom. Det lykkedes dem at flygte fra Volhyniamassakren, og de sluttede sig frivilligt til en tvangsarbejdslejr i Köslin i Pommern for at redde deres liv.

Renatas bedsteforældre før Anden Verdenskrig.
Ukendt år og lokation. Privatsamling.

Can silence keep us safe? Suppress shame, fear, pain? Do secrets have long-term consequences? Can openness help us reconnect and accept all the bits and pieces of who we are?

•I• “After the war, Dita shut her mouth and nobody ever heard about the war – nobody. Neither my second husband Volodia, nor my son. Maybe now he reads something. But my granddaughter asked! The son never. At home nobody. [...] Did mother talk about the war? No. We both never spoke about the war. Then we were together, and we never spoke about the war. [...] My granddaughter used to push me: ‘Tell, tell.’ No, I didn’t say anything terrible, I only used to tell just a little bit. [...] I wanted to forget, just to delete everything.”

Yehudit (Dita) Sperling-Zupovitz, age 99 (Lithuania).
Survivor of the Kaunas ghetto and the Stutthof Concentration Camp.

Yehudit (Dita) and Juda Zupovitz in Kaunas ghetto.
1944, Lithuania. Photo by Hirsh Kadushin, private collection.

•II• “My *Siessa* [auntie] sparked my interest in his [my grandfather’s] *yoik*, and I wished to fully understand each sentence, sound, and feeling presented in his *yoik*. [...] While I was researching his *yoik* I learnt a whole lot about my father’s side of the family. They were all known to be great ‘yoikers’, but were silenced by the forced relocation. [...] Most of all I can imagine that the desire and pleasure of ‘yoiking’ disappeared during the prolonged forced relocation process, when a big part of the community left their home mountains, when they left their friends, relatives, and familiar, beloved places.”

Marja Skum, age 43 (Sweden).
Marja belongs to a family that was forcibly migrated to a new area with their reindeer herd. Learning to navigate on the new land her grandfather was ‘yoiking’ the old land. A *yoik* is a traditional form of song in Sámi music performed by the Sámi people; as an art form, each *yoik* is meant to reflect or evoke a person, animal, or place.

Marja’s grandfather Per Thomasson Skum and grandmother Helena Katarina Skum (nee Kansa).
Shortly after this picture was taken, they had to move.
1925, Sweden. Photo by Ernst Klein, kept by Nordiska Museum.

•III• “You know, the experience [of secretly returning to Radziechow many years after the war] was incredible, when you see everything [again]. One remembers differently: the orchard, the garden, the flowers. And everything was in ruins. Even in our house – we had such a big house – three Russian families lived there at that time. And then we met a Ukrainian acquaintance who had a big part in our exodus. You should have seen, our meeting with him was so emotional, he cried so hard.”

Irena Klosowska, age 90 (Poland).
She and her parents escaped the Volhynia Massacre. After World War II their hometown was incorporated into the Soviet Union, so it was almost impossible to revisit it. Today it is part of Ukraine.

Repatriation card of one of the family members.
1940s, Poland. Private collection.

•IV• “When did my children start questioning me? It is already a slightly painful question. In the sense that I didn’t tell them anything. [...] My children didn’t ask me. Now, as in the last years when the Jewish community emerged during the years of independence [...], this topic started to be spoken about more. When they told me some years ago that they had felt that pressure all the time I said to them: ‘I didn’t say anything to you. I didn’t tell you any stories’. ‘No, you didn’t tell us, but we felt it.’ [Did you experience violence during your hiding? Long pause] Yes. But we won‘t talk about it.”

Fruma Vitkinaitė-Kučinskienė, age 88 (Lithuania).
Survivor of the Kaunas ghetto. She was rescued by locals, but her parents and older brother were killed.

Fruma Vitkinaitė with her aunt Rivka Šmuklerytė-Ošerovič.
1946, Lithuania. Private collection.

•V• “This is daily life. No. We don’t ask, because then nervous tension appears. [...] [What mother used to talk about the war?] To the children, not much. Only during the last thirty years. Before that, not much. In fragments. I don’t know what to highlight. There are no more or less important developments.”

Vita Safian, age 71 (Lithuania).
Daughter of the Vilnius ghetto survivor and partisan Fania Yoheles-Brancovskaya.

Vita Safian with her parents.
1953, Lithuania. Private collection.

•VI• “Once I was told: ‘Don‘t talk about what you hear at home.’ It was like a well – I didn’t tell anything. But I wanted to talk ... Once we left Lithuania I did not open up in Israel either. I couldn’t say what I was feeling. I couldn’t share the most important. [...] After returning to Lithuania in 2016 I opened up. [...] We have to talk about both pain and fear. If there is no one in the family, there are no close people to talk with. I am ready to listen. [...] My goal is to make it easier for anyone who is facing a difficult time... To listen. [...] I talk with students in schools – that’s important. [...] People need to know, in order to prevent it.”

Bella Shirin, age 75 (Lithuania).
Daughter of survivors from the Šiauliai ghetto and the Dachau and Stuthoff concentration camp.

Portrait of Bella Shirin.
2020, Lithuania. Photo by Agnė Bekeraitytė, private collection.

•VII• “I remember a lot. Their memories were strengthened by some family stories. There were not many of them by the way, because right after the war, when I went to school, we were told not to say anything about it. A few times I repeated something that the adults had said and my mother was warned to control me and made me not say anything, as it might not end well for us [as the new Polish authorities were allied with the Soviet Union].”

Barbara Dolata, age 82 (Poland).
She and her family were exiled to Kazakhstan by the Soviets when she was only 11 months old. After six years of exile they were able to leave for Grodno and later settle in Słupsk.

Barbara, second row, third from the left, with her friends on the day of her first communion.
1940s, Poland. Private collection.

•VIII• “Aunt Bogusia was already 11. [...] She told us a lot about the bunker their grandfather built, about the beginnings of the ‘scary nights’, when the [Volhynia] massacre started. They went there every evening to hide, each time choosing a different route through the ridges, so that they would not end up marking a path to their shelter. The children had to make a pledge and they couldn’t tell anybody – not even their cousins, nor their neighbours – about the dugout. The dugout undoubtedly saved the lives of the whole family.”

Renata Wilgosiewicz-Skutecka, age 59 (Poland).
She was born and raised in Słupsk. Her mother was born in Pomerania in 1935, but the family moved to Volhynia to her grandfather’s patrimony. They were able to escape the Volhynia Massacre and in order to save their lives voluntarily joined a forced labour camp in Köslin in Pomerania.

Renata’s grandparents before World War II.
Year and location unknown. Private collection.

OPENNESS

ÅBENHED

·IX· “We didn’t even have the freedom to speak, to tell the truth, because we felt bad, because we were afraid. The fact is that the Italians from Dignano who left were all afraid of ending up in the sinkholes."

Luigi Donorà, age 86 (Italy).
After various acts of intimidation Luigi and his parents left for Italy, leaving all the family belongings in Vodnjan, Croatia.

Pazin sinkhole.
1929, Croatia. Postcard, kept by the Ethnographic Museum of Istria.

·X· “In my family there were no prejudices, evil was neither spoken nor handed down.”

Giuseppina Marušić, age 84 (Croatia).
She and her sister faced different choices. While Giuseppina stayed in Yugoslavia with her mother and grandparents, her aunt and later her sister left for Italy.

The Marušić sisters remained close throughout their lives.
Cca. 1950, Croatia, then Yugoslavia. Private collection.

·XI· “Being Danish and a quarter Greenlandic is like putting together a confusing puzzle. The pieces do not quite fit together, and a number of pieces are missing – especially from the Greenlandic side. The challenge has been to create myself as a whole person with the pieces I have had available to me. [...] It still hurts when I talk about it, but it does not affect me in my everyday life. I have also come to terms with the fact that my mother has a hard time sharing and talking more. There is a big chapter of my life that my mother did not talk about much [Greenland]. That has created a hole, or a sense of want, in my identity, which is about what my roots are like.”

Woman, age 38 (Denmark).
Daughter of a Danish-Greenlandic mother and a Danish father.
Her mother has neglected to talk about their Greenlandic roots.

Pearl tie with Greenlandic motifs. The tie was often used by the informant’s Danish father, who honoured Greenlandic traditions and found it important for his children to know about Greenland. Pearl decorations are a traditional Greenlandic craft.
2021, Denmark. Private collection.

·XII· “Because I hadn’t been born yet [when my parents came to Słupsk], and [for them] it was a story that was happening ‘in the here and now’, they didn’t tell me much about it. What I know now, I learnt thanks to certain materials, thanks to notes, to diaries, mostly my grandfather’s, and a bit of my mother’s, but my grandpa was the one who did everything – collected various documents, newspaper clippings etc. He wrote chronicles himself. Through all of that today we can learn about the first years of life in Słupsk.”

Ewa Kwiatkowska-Czarzasty, age 54 (Poland).
Her grandparents and mother moved to Słupsk after the Second World War because of her grandfather’s political past, which was not well received by the Soviet authorities. Her father received an order to go and work in Słupsk. She was born and raised in Słupsk.

Painting by Ewa Kwiatkowska-Czarzasty of her mother.
2013, Poland. Private collection.

·XIII· “Something happened in Norway during the war, something terrible that was going to leave its mark on my father more than anything else. Something so strong that he was never willing to talk about it. Something that traumatized him so profoundly that it affected our entire family, even us four siblings, who have never experienced war. In this way, the war somehow became part of our lives, too.”

Anonymous, age 55 (Norway).
Daughter of a German soldier who served in Norway. He was probably traumatised when he was ordered to destroy the country he loved.

The cabin was built in the same style as those built in Norway and was set up in Southern Germany. It was the only place the informant's father was happy.
Year unknown, Germany. Private collection.

·XIV· “From my early childhood I was instructed not to tell anyone that I came from Germany. In the aftermath [of the war], I understood that these cover stories were good for me. I had friends who didn’t have such cover stories, and who ended their lives as adults, shooting themselves because they couldn’t cope with it anymore.”

Bjørn, age 77 (Norway).
Son of a German soldier.

The informant with his grandmother. As the son of a Norwegian woman and a German soldier, Bjørn was living in Germany for a few years before being returned to Norway.
1945, Germany. Private collection.

·XV· “I may seem open and sociable, but at the bottom of my heart I have always been lonely. I was sort of never able to live out my feelings, everything was stifled and hushed up (at home). There was so much under the surface, but no-one dared to touch it; the silence was total and all-pervading.”

Anonymous, age 62 (Norway).
At the age of 20 the informant learned that her mother had been married to a German soldier.

Norwegian women arrested after the war. The treatment they received for falling in love with German soldiers was harsh and exclusionary.
1945, Norway. Photographer unknown, kept by the Aust-Agder Museum and Archive.

·IX· “Vi havde ikke engang friheden til at tale, til at fortælle sandheden, for vi havde det så dårligt, fordi vi var så bange. Faktum er, at italienerne fra Dignano, som rejste, alle var bange for at ende nede i synkehullerne.”

Luigi Donorà, 86 år (Italien).
Efter forskellige trusler rejste Luigi og hans forældre mod Italien og efterlod alle familiens ejendele i Vodnjan, Kroatien.

Pazin synkehul.
1929, Kroatien. Postkort, Istriens Etnografiske Museum.

·X· “I min familie var der ingen fordomme, ondskab blev ikke talt eller overleveret.”

Giuseppina Marušić, 84 år (Kroatien).
Hun og hendes søster stod over for forskellige valg. Mens Giuseppina blev i Jugoslavien med sin mor og bedsteforældre, rejste hendes tante og senere hendes søster mod Italien.

Marušić søstrene forblev tætte gennem deres liv.
Ca. 1950, Jugoslavien, nu Kroatien. Privatsamling.

·XI· “At være dansker og kvart grønlænder er som at lave et forvirrende puslespil. Brikkerne passer ikke helt sammen, og flere af brikkerne er blevet væk – særligt fra den grønlandske side. Udfordringen har været at skabe mig selv som en hel person med de brikker, jeg har haft til rådighed. […] Det gør stadig ondt, når jeg taler om det, men det påvirker mig ikke i min hverdag. Jeg har også affundet mig med, at min mor har svært ved at dele og snakke om tingene. Der er et stort kapitel i mit liv, som min mor ikke snakker meget om [Grønland]. Det har skabt et hul, eller et behov for mere, i min identitet, som handler om, hvad mine rødder er.”

Kvinde, 38 år (Danmark).
Datter af en dansk-grønlandsk mor og en dansk far. Hendes mor har forsømt at tale om deres grønlandske rødder.

Perleslips med grønlandske motiver. Slipset blev ofte brugt af informantens danske far, som ærede grønlandske traditioner og så det som vigtigt, at hans børn kendte til Grønland. Perledekorationer er et traditionel grønlandsk håndværk.
2021, Danmark. Privatsamling.

·XII· “Fordi jeg ikke var født endnu [da mine forældre kom til Słupsk], og fordi det [for dem] var en historie, som skete ’her og nu’, fortalte de mig ikke meget om det. Det, jeg ved nu, har jeg lært takket været forskellige materialer, takket være noter, dagbøger, mest min bedstefars, og en lille smule af min mors, men min bedstefar var den, som gjorde alting – samlede forskellige dokumenter, avisudklip osv. Han skrev selv kronikker. Gennem alt det kan vi i dag lære om de første år i Słupsk.”

Ewa Kwiatkowska-Czarzasty, 54 år (Polen).
Hendes bedsteforældre og mor flyttede til Słupsk efter Anden Verdenskrig på grund af hendes bedstefars politiske fortid, som der ikke blev taget godt imod af de sovjetiske autoriteter. Hendes far modtog en ordre om at rejse afsted og arbejde i Słupsk. Hun blev født og voksede op i Słupsk.

Maleri af Ewa Kwiatkowska-Czarzasty af hendes mor.
2013, Polen. Privatsamling.

·XIII· „“Noget skete i Norge under krigen, noget forfærdeligt, som mere end noget andet efterlod et mærke på min far. Noget så stærkt, at han aldrig var villig til at tale om det. Noget der traumatiserede ham så dybt, at det påvirkede hele vores familie, selv os fire søskende, som aldrig har oplevet krig. På den måde blev krigen også en del af vores liv.”

Anonym, 55 år (Norge).
Datter af en tysk soldat, som tjente i Norge. Han blev højest sandsynligt traumatiseret, da han blev beordret til at ødelægge det land, han elskede.

Hytten blev bygget i samme stil som i Norge og sat op i Sydtyskland. Det var det eneste sted, informantens far var glad.
Ukendt år, Tyskland. Privatsamling.

·XIV· “Fra tidligt i min barndom blev jeg instrueret i ikke at fortælle nogen, at jeg var fra Tyskland. I årene efter [krigen] forstod jeg, at dækhistorierne var for mit eget bedste. Jeg havde venner, som ikke havde dækhistorier, og som endte med at skyde sig selv, da de blev voksne, fordi de ikke kunne håndtere det mere.”

Bjørn, 77 år (Norge).
Søn af en tysk soldat.

Informanten med sin bedstemor. Som søn af en norsk kvinde og en tysk soldat boede Bjørn i Tyskland i nogle år, før de vendte tilbage til Norge.
1945, Tyskland. Privatsamling.

·XV· “Jeg virker måske åben og social, men dybt i min sjæl har jeg altid været ensom. Jeg var aldrig rigtig i stand til at udtrykke mine følelser, alt var kvalt og tysset ned [derhjemme]. Der var så meget under overfladen, men ingen turde røre det; stilheden var total og altgennemtrængende.”

Anonym, 62 år (Norge).
Som 20-årig fandt informanten ud af, at hendes mor havde været gift med en tysk soldat.

Arresterede norske kvinder efter krigen. Behandlingen de fik for at forelske sig i tyske soldater var hård og ekskluderende.
1945, Norge. Ukendt fotograf, Aust-Agder Museum og Arkiv.

INJUSTICE &

URETFÆRDIGHED

Hvad betyder uretfærdighed for dig? Har du nogensinde oplevet det? Hvordan føltes det? Hvor finder du tilgivelse, og hvordan skaber du forsoning?

•I• “Jeg blev født ind i en brændende konflikt, som havde været i gang i 80 år. […] Kernen af konflikten er, at Amtsstyrelsen i 1971 besluttede sig for at ekskludere syd-sámi fra rensdyrbedriftssamfundet i Vapsten til fordel for nord-sámi, som var tvunget til at flytte. Det resulterede i, at mine slægtninge og jeg er blevet fordrevet fra det område, vi skulle arve, vores rensdyrflokområder. […] For mig er det tydeligt, at rødderne til stærk ’videnskaberet’ racisme stadig er tydelig i de svenske myndigheders praksis. Udover denne specifikke situation, er der endnu flere beviser for det gennem vores historie. Som da det blev os forbudt at praktisere vores religion eller at tale vores sprog i skolen, og da de brugte skam til at stoppe os i at praktisere vores traditioner og ’joike’. Fra mit synspunkt var det kun vores håndværk, de ikke gjorde forbudt (bortset fra trommen).”

Tomas Colbengtson, 64 år (Sverige).
Tomas tilhører en sámifamilie, der boede der, hvor tvungne migranter ankom. Hans familie skulle gøre plads til de nytilkomne.

Portræt af Tomas Colbengtson.
2019, Sverige. Foto af Dan Jåma, privatsamling.

•II• „“Det var utænkeligt, at de ville gifte sig med hinanden. Ægteskab er et tegn på gode relationer mellem folkeslag. Men par er begyndt at blive gift nu, det kan man se.”

Mikael Urheim
fortæller om den nye realitet, der begyndte, da den tvungne flytning fandt sted. Under turen sydpå udpegede ’Lappe administrationen’ steder, hvor de skulle slå sig ned. De sámi-familier, som allerede boede der, blev overrasket over rensdyrflokkene og folkene, som ankom. ’Lappe fogeden’ tvang dem til at gøre plads til de nytilkomne.”

Kørepind. Blev brugt når man kører slæde trukket af rensdyr. Dette er en Lule-sámi kørepind til kvinder.
2021, Sverige. Foto af Elina Nygård, Ájtte – Svensk bjerg- og samer museum.

•III• “Slovenien, mit nye land, ville ikke have mig. Eller, midt i usikkerheden i et nydannet land, ønskede det mig ikke noget godt. År fyldt af usikkerhed fulgte uden gyldige dokumenter, sygesikring eller social såvel som fysisk sikkerhed. Grå år, år med kamp. Kampe for at overleve, kampe for identitet. Mens jeg tabte slag efter slag mod det almægtige bureaukrati i otte år, fik jeg styrke, udholdenhed, kærlighed, empati, blødhed og evnen til at tilgive. […] Uden den ubetingede støtte og kærlighed fra forældre, søstre og partnere ved jeg ikke, hvor jeg ville være endt…”

Dragan Antonijević, 58 år (Slovenien).
I otte år levede han uden statsborgerskab.

Anmodning om bevilling af slovensk statsborgerskab til hr. Antonijević, underskrevet af hans venner og støtter.
2000, Slovenien. Privatsamling.

•IV• “Far arbejdede i våbenarsenalet. […] De anklagede ham for at tage til Italien for at identificere våben og afsløre situationen i våbenarsenalet. […] Han blev hentet af politiet, som udspurgte ham og sagde til ham: ”Hør her, Belci, vil du virkelig gerne til Italien? Tag afsted. Hvor end du tager hen, vil vi finde dig og sige, at du er vores spion.” På det tidspunkt opgav min far drømmen om at flytte. Han blev, men tog afsted 13 år senere.”

Maria Grazia Belci, 65 år (Italien).
Hun forlod Istrien med sine forældre og rejste mod Italien under dramatiske omstændigheder. Dog besøgte de regelmæssigt Istrien, hvilket hun fortsat gør den dag i dag med sin søn.

Maria Grazia med sine forældre under et af deres første besøg i deres hjemby, Vodnjan/Dignano.
1969, Kroatien. Privatsamling.

•V• “I skolen sad min bror og jeg sammen. Der var de der borde med blækhuse. Så læreren sagde, ”Nu tjekker jeg jeres italienske viden.” Hun gav os et ark papir, et til mig, et til min bror – de andre havde selvfølgelig en notesbog […] Til den næste time kom en anden kvinde ind […] hun rejste sig fra sit bord og viste det til alle og sagde, ”Se, disse flygtninge har skrevet på de to papirer, I kan se, at de er født i en stald.” Jeg kunne ikke klare det mere; jeg tog blækhuset og kastede det efter hende.”

Luigi Donorà, 86 år (Italien).
Efter hans familie forlod Istrien, tilbragte de mange år i forskellige flygtningelejre i Italien.

Brødrene Luigi og Pino Donorà i Vodnjan/Dignano flere år før de rejste mod Italien.
1940, Kroatien. Privatsamling.

•VI• “Alle var tvunget til at arbejde, selv på dagen for Kristi Legemsfest [torsdag efter Pinsesøndag]. Min bedstefar havde en butik og var tvunget til at holde den åben, men til sidst, da optoget passerede forbi hans butik, lukkede han dørene som et tegn på respekt […] Og da optoget endte, hentede folkets milits ham, forhørte ham og tæskede ham. Præsten greb ind og forsvarede ham, men fra det øjeblik sagde min bedstefar, at det var umuligt at blive der. De anklagede ham for at være en forræder.”

Giuliana Donorà, 48 år (Kroatien).
Datter af komponisten Luigi Donorà.

Donoràs bedstefars tidligere butik.
2002, Kroatien. Privatsamling.

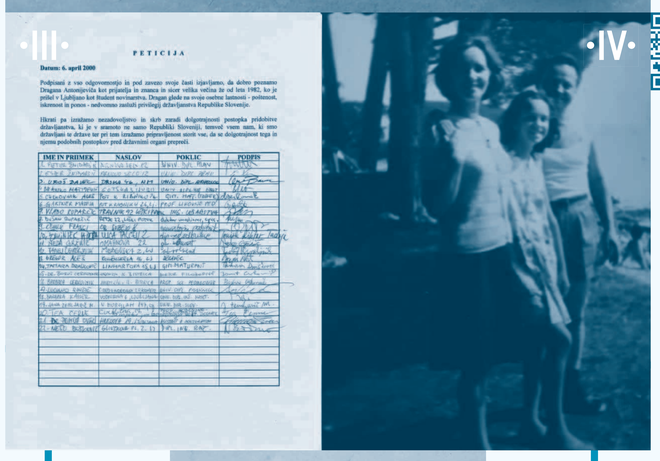
PETICIJA

Datum: 6. april 2000

Podpisani z vso odgovornostjo in pod zavezo svoje časti izjavljamo, da dobro poznamo Dragana Antonijevića kot prijatelja in znanca in sicer vsaka večina že od leta 1982, ko je prišel v Ljubljano kot študent novinarstva. Dragan glede na svoje osebne lastnosti - poštenost, iskrenost in pozno - nedvomno zasluži privilegij državljanstva Republike Slovenije.

Hkrati pa izrabimo neizogibno priložnost in skrbi zaradi dolgotrajnosti postopka pridobitve državljanstva, ki je v nasprotju ne samo Republiki Sloveniji, temveč vsem nam, ki smo državljani te države ter prvi tem izrabimo priporočljivost storiti vse, da se dolgotrajnost tega in njemu podobnih postopkov pred državnimi organi prepreči.

IME IN PRIIMEK	NASLOV	POKLIC	PODPIS
1. PETER SKUMAVC	SLOVENSKA 46	VODJA PRI MAN	
2. ERIK JERNEJ	PREŠERNOVA 17	VOJAK DOM. BRAN.	
3. JANEZ JANŽA	ZELENA VA. 49	OMIL. ZAP. ARMADA	
4. FRANC KRIŽMAN	P. ŠTUKLJE 13	OMIL. ZAP. ARMADA	
5. CVETKOVIĆ MARE	POT K KIBERCU 7	DIPL. MAŠ. INŽENIR	
6. PETRIČ PETER	KOMENSKEGA 61	PRAVP. UPRAVNIK	
7. MIRO PIRNAT	TRNOVO 42 NOVO MO	OBL. SEKRETAR	
8. IVAN BUTALA	NOVA VAS 6 DOL. POLJE	RADIO AMATER	
9. STANE PERNE	PR. KOMPOT 8	NOVINARSKI PRAVNIK	
10. MILAN ŠTUKLJE	PR. KOMPOT 8	NOVINARSKI PRAVNIK	
11. NEŽA SLEJKO	KOMENSKO 27	PR. SEKRETAR	
12. SMAJILOVIĆ M.	PODGRAJSKA 2-24	SOCIOLOG	
13. BOŠKIN ANE	Rudarjeva 6, 63	ZDRAV.	
14. STEFANIA BOGDAN	LJUBLJANSKA 45,63	GOSPODINJA	
15. Ernest Petrovčič	Ljubljanska 45	Kmetijski	
16. BOŠKIN ANDREJ	Rudarjeva 6, 63	ZDRAV.	
17. BAJUK ANTON	VODOVODNA 3	ZIDARSKI MOJSTER	
18. BAJUK ANTON	VODOVODNA 3	ZIDARSKI MOJSTER	
19. JAN JAN-MAKS M.	V. BOŠKOVIH 7	DAVČNI SVET.	
20. PETRIČ PETER	TOMŠIČEVA 2	ZDRAVNIK	
21. Dr. ROMIH SONJA	UNIVERZA V LJUBLJANI	PROFESOR	
22. NEŽIC BOŠTJAN	GUNTARJEVA 9, 2, 13	VPL. INŽ. GRAD.	

RECONCILIATION

FORSONING

·VII· “In those days they really believed that you could take people out of their situational context and give them a Danish education. [...] I am a product of that time when everything had to be Danish [in Greenland], and I must say that in that respect I succeeded. I only learned Danish in school, and spoke it as my main language. I grew up in a time when an early independence movement peaked in Greenland, so I hit some bumps [along the way] in Greenland. It has affected me so much that I came down here and stayed [in Denmark]. I have not had much to do with Greenland. It is only in recent years that it has started to interest me again, and I have started to get in touch with my family in Greenland through all the new media.”

Per, age 63 (Denmark).
Son of a Danish father and Greenlandic mother. He was born and raised in Greenland, and moved to Denmark when he was 15 years old to study.

Greenlandic Tupilak: a carved depiction of a spirit, to be used for good or bad, made by the informan’s father in his later days. His father has always been interested in Greenlandic culture, especially image carving.
2021, Denmark. Private collection.

·VIII· “In fact, in our town – Radziechow – all our neighbours were Ukrainian, we had very good relationships with them. And nothing terrible happened to us, physically, [during the Volhynia Massacre] simply because one of the neighbours, a Ukrainian, came to us and said ‘Listen, they [the Ukrainian Insurgent Army] are coming for you tomorrow night. Leave immediately. Not in half an hour, not in two or three hours.”

Irena Klosowska, age 90 (Poland).
She and her parents escaped the Volhynia Massacre. After World War II their hometown was incorporated into the Soviet Union, and today belongs to Ukraine.

Klosowska's (nee Cewe) address registration card.
1945, Poland. Private collection.

·IX· “My childhood was perhaps a little different from most, and I soon became aware of who my father really was. ‘How lucky you are!’ many said. They did not know how hard it was at home. [...] A member of our family once quoted my father as saying: ‘What peace has cost us is a price our descendants will have to pay in the form of fear and unrest passed on from one generation to another’. There is no doubt he was right in his observation.”

Jan Jørg Tomstad, age 67 (Norway).
Son of a well-known resistance member.

Jan Jørg with his family in the garden. His father, wearing a uniform, is probably home from military assignment.
1955, Norway. Private collection.

·X· “Those who experienced it were probably unable to take all the emotions evoked to heart. I think it was too painful and too deep. But for many who are still alive, and who are further down the generations, the pain has diminished, and it is therefore possible to talk about it. I hope I can contribute to the process by telling my story.”

Anonymous, age 32 (Norway).
Descendant of members of the Nazi Party who were severely punished by Norwegian society after the war.

As a 15 year-old the informant's grandmother was a member of 'Jentehirden', the Norwegian Nazi party's girl organisation, and family members joined the Norwegian Nazi Party (NS). This had a significant impact on their lives after the war. The illustration shows descriptive drawings of uniforms for members of 'Jentehirden', published by the national propaganda leadership of the NS in the Organisational yearbook.
1944, Norway. Uncredited illustrator, CC PDM.

·XI· “I was told that after the war that my father was convicted as a traitor because he had worked as a spy for the Germans. This was the first time I heard that story. I had already turned 50 when I learned all of this. It was horribly painful […] As long as there is doubt about the truth, it becomes difficult to relate to, to reconcile myself with and forgive. But can I really forgive? Guilt, forgiveness, and reconciliation, these are difficult ideas and concepts – but he was my father, and he was a kind man.”

Anonymous, age 79 (Norway).
Daughter of a Norwegian who helped the Germans during the war.

German soldiers lined up.
Between 1940-1945, Norway. Kept by Anno Domkirkeodden/DigitaltMuseum (CC PDM).

·XII· “I have thought a lot about the choices I have made over the years, and I know that I was never a German floozy. I was a Norwegian woman who fell in love with a German, and he loved me. There is nothing wrong in that, and we did not do anybody any harm. He was the love of my life.”

Woman, age 94 (Norway).
She was abandoned by her family and local society when she married a German soldier. Later, she promised her second husband never to talk about that part of her life and had to suppress all of her feelings in order to do so. That affected her daughter, who felt lonely and silenced.

A box that contained all of the items the German soldier and the Norwegian woman ever shared. He kept it as sacred all his life, despite her going back to Norway a few years after the wedding.
2020, Norway. Private collection.

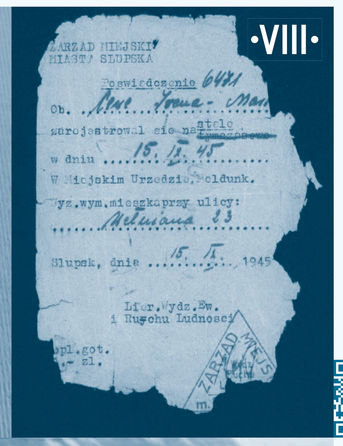

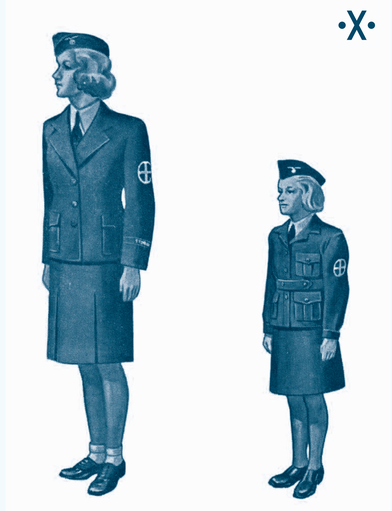

·VII· “På den tid troede de virkelig på, at man kunne hive folk ud af deres baggrund og give dem en dansk uddannelse. […] Jeg er et produkt af den tid, hvor det hele skulle være dansk [i Grønland], og det må jeg sige, at det lykkedes i den grad med mig. Jeg har kun lært dansk i skolen og haft det som hovedsprog. Jeg er vokset op i den tid, hvor det hele spidsede til i Grønland med den begyndende selvstændighedsbevægelse, så jeg har fået nogle knubs i Grønland. Det har påvirket mig så meget, at jeg har søgt herned [til Danmark], og er blevet hernede. Jeg har ikke haft så meget med Grønland at gøre. Det er først de senere år, at det er begyndt at interesserer mig igen, og jeg er begyndt at få kontakt med min familie i Grønland igennem alle de nye medier.”

Per, 63 år (Danmark).
Søn af en dansk far og en grønlandsk mor. Han er født og opvokset i Grønland og flyttede til Danmark for at studere, da han var 15 år gammel.

Grønlandsk Tupilak: En udskåret gengivelse af en ånd, brugt til godt eller ondt, lavet af informantens far i hans senere dage. Hans far har altid været interesseret i grønlandsk kultur, særlig billedskæring.
2021, Danmark. Privatsamling.

·VIII· “Faktisk var alle naboerne i vores by – Radziechow – ukrainere, vi havde meget gode relationer med dem. Og intet forfærdeligt skete os fysisk [under Volhyniamassakren], ganske enkelt fordi en af naboerne, en ukrainer, kom hen til os og sagde, ”Hør her, de [den ukrainske oprørshær] kommer efter jer i morgen aften. Rejs med det samme. Ikke om en halv time, ikke om to eller tre timer”.”

Irena Klosowska, 90 år (Polen).
Hun og hendes forældre flygtede fra Volhyniamassakren. Efter Anden Verdenskrig blev deres hjemby en del af Sovjetunionen, og i dag er den en del af Ukraine.

Klosowskas (født Cewe) adresseregistreringskort.
1945, Polen. Privatsamling.

·IX· “Min barndom var måske lidt anderledes end de flestes, og jeg blev hurtigt opmærksom på, hvem min far virkelig var. "Hvor er du heldig!" sagde mange. De vidste ikke, hvor hårdt det var derhjemme. […] Et familiemedlem citerede engang min far og sagde: ”Det, fred har kostet os, er en pris, vores efterkommere kommer til at betale i form af frygt og uro, der er gået videre fra en generation til den næste.” Der er ingen tvivl om, at han havde ret i sin observation.”

Jan Jørg Tomstad, 67 år (Norge).
Søn af et velkendt modstandsmedlem.

Jan Jørg med sin familie i haven. Hans far, i uniform, er højest sandsynligt hjemme fra militæropgave.
1955, Norge. Privatsamling.

·X· “De, som oplevede det, var sikkert ude af stand til at tage alle de fremkaldte følelser til sig. Jeg tror, det var for smertefuld og for dybt. Men for mange, som stadig er i live, og som er længere nede i generationerne, er smerten formindsket, og det er derfor muligt at tale om det. Jeg håber, jeg kan bidrage til processen ved at fortælle min historie.”

Anonym, 32 år (Norge).
Efterkommer af medlemmer af det nazistiske parti, som blev hårdt straffet af det norske samfund efter krigen.

Som 15-årig blev informantens bedstemor medlem af ’Jentehirden’, det norske nazistiske partis pigeorganisation, og familiemedlemmer sluttede sig til det norske nazistiske parti (NS). Det havde stor indflydelse på deres liv efter krigen. Illustrationen viser beskrivende billeder af uniformer for medlemmer af ’Jentehirden’, udgivet af det nationale propagandalederskab i NS i den organisatoriske årbog.
1944, Norge. Illustrator er ikke krediteret, CC PDM.

·XI· “Jeg fik at vide, at efter krigen var min far blevet dømt som forræder, fordi han havde arbejdet som spion for tyskerne. Det var første gang, jeg hørte den historie. Jeg var allerede blevet 50 år, før jeg hørte om alt det her. Det var forfærdelig smertefuldt […] Så længe, der er tvivl om sandheden, bliver det svært at forholde sig til, at forlige mig selv med og tilgive. Men kan jeg virkelig tilgive? Skyld, tilgivelse og forsoning, det er svære idéer og koncepter – men han var min far, og han var en venlig mand.”

Anonym, 79 år (Norge).
Datter af en nordmand, som hjalp tyskerne under krigen.

Tyske soldater i geled.
Mellem 1940-1945, Norge. Anno Domkirkeodden/DigitaltMuseum (CC PDM).
Billedet er blevet beskåret.

·XII· “Jeg har tænkt meget over de valg, jeg har taget i løbet i årene, og jeg ved, at jeg aldrig var en tysk tøjte. Jeg var en norsk kvinde, som forelskede mig i en tysker, og han elskede mig. Det er der ikke noget galt i, og vi gjorde intet ondt mod nogen. Han var mit livs kærlighed.”

Kvinde, 94 år (Norge).
Hun blev udstødt af sin familie og lokalsamfundet, da hun giftede sig med en tysk soldat. Senere lovede hun sin anden mand aldrig at tale om den del af sit liv, og blev nødt til at undertrykke alle sine følelser for at gøre det. Det påvirkede hendes datter, som følte sig ensom og fortiet.

En æske, der indeholdt alle de ting, som den tyske soldat og den norske kvinde nogensinde delte med hinanden. Han holdt det helligt hele sit liv på trods af, at hun tog tilbage til Norge nogle år efter brylluppet.
2020, Norge. Privatsamling.

SVERIGE

Sielu bieđganeapmi / Det knuste hjerte

Siden tidernes morgen har Sámi-folk levet i det nordlige Fenno-Skandinavien og det yderste nord i det vestlige Rusland, i arktiske lande kendt af dem som Sápmi. Engang var de eneste betydningsfulde afgrænsninger de naturlige grænser – indtil de nationale grænser, der delte Norge/Danmark fra Sverige/Finland, blev tegnet i 1751. Endnu et tillæg til grænsetraktaten var, at den lappiske kodicil anerkendte Sámi som et separat folk med rettigheden til at forfølge aktiviteter, som inkluderer jagt, fiskeri og rensdyrdrift i de områder, hvor de traditionelt boede. Men alt dette ændrede sig med Norges uafhængighed i 1905.

(Fiona Graham)

Norge så nomadisk liv som en byrde for landet og den fastboende befolkning. Antallet af landmænd nordpå begyndte at vokse, og rensdyrflokkene, som kom til deres traditionelle sommermarker ved Atlanterhavets kyst, var pludselige konkurrenter om området.

Da Norge blev uafhængig i 1905, blev de enige med Sverige om at begrænse rensdyravl til bestemte områder. I 1919 underskrev de en rensdyrbrugskonvention, en ny lov, som regulerede samernes ret til at bruge områderne i Norge. Da den trådte i kraft, betød det flere restriktioner for sámi. Nogle områder blev helt lukket, og i andre områder blev antallet af tilladte rensdyr reduceret kraftigt. Konsekvenserne af loven var, at mange sámi mistede deres traditionelle sommermarker. Over årene blev hundrede af familier fra områder tæt på grænsen tvunget til at flytte til nye områder.

Sámi, som allerede boede i områderne, anså de nytilkomne som ubudne gæster. Ingen spurgte dem, om de ville modtage nye grupper af rensdyrhyrder. Formen af rensdyravl var også forskellig fra gruppe til gruppe. De konflikter der opstod, påvirker stadig sámi hundrede år senere.

I mange år har der været retssager mellem sámi-samfundene fra nord og den norske stat. Sámi kæmper for deres ret til de gamle rensdyrgræsgange, som de måtte forlade. Men forskellige sámi-fællesskaber kæmper også mod hinanden, de, som kom, mod dem, som var der først. Alle er de fanger i en historie, som Sverige og Norge påtvang dem.

Det er ikke første eller sidste gang, tvungen migration sker for sámifolkene. Ifølge FN's erklæring om oprindelige folks rettigheder kan folk ikke blive tvunget til at flytte mod deres vilje. Rettigheden til områder er reguleret af international lov. På trods af dette bliver indfødte folk den dag i dag stadig tvangsforflyttet.

Hvad gør det ved os at blive tvunget fra vores områder? Om og om igen. Tvunget til at flytte, til at blive noget andet?

1 Nord-sámi drenge på deres nye område ved Akkajaur.
Ukendt år, Sverige. Foto af Ludwig Wästfelt, Ájtte - Svensk Bjerg- og Sámi Museum.

2 Ibba Kallok siddende ved rensdyrene i Bårddegiehtje guovllo.
Ukendt år, Sverige. Foto af Ludwig Wästfelt, Ájtte - Svensk Bjerg- og Sámi Museum.

3 Sámi fra forskellige grupper samlet om et bål.
Ukendt år, Sverige. Foto af Ludwig Wästfelt, Ájtte - Svensk Bjerg- og Sámi Museum.

4 Kvinder fra forskellige sámigrupper mødes ved en rensdyrindhegning.
1944, Sverige. Foto af Sven Sundius, Ájtte - Svensk Bjerg- og Sámi Museum.

5 Kvinde i bevægelse med rensdyr og slæde.
Ukendt år, Sverige. Foto af Ludwig Wästfelt, Ájtte - Svensk Bjerg- og Sámi Museum.

SWEDEN

Sielu bieđganeapmi / The Broken Heart

Since time immemorial, the Sámi people have lived in northern Fenno-Scandinavia and the far north of western Russia, in Arctic lands known to them as Sápmi. Once, the only boundaries of any consequence were natural ones – until the national borders separating Norway/Denmark from Sweden/Finland were drawn in 1751. Yet an addendum to the border treaty, the Lapp Codicil, recognised the Sámi as a distinct people with the right to pursue activities including hunting, fishing, and reindeer herding in the lands where they had traditionally lived. But all this changed with Norwegian independence in 1905.

(Fiona Graham)

Norway saw nomadic life as a burden for the country and the population that was settled. The number of farmers in the north began to grow and the reindeer herds that came to their traditional summer grazing lands by the Atlantic coast were suddenly competitors for the land.

When Norway became independent in 1905, they agreed with Sweden to limit reindeer husbandry to certain areas. In 1919, they signed a reindeer herding convention, a new law that regulated the Sámi's right to use the land in Norway. When it came into force, it meant great restrictions for the Sámi. Some areas were completely closed, and in others the number of reindeer allowed was greatly reduced. The consequence of the law was that many Sámi lost their traditional summer grazing land. Over the years, hundreds of families from areas close to the border were forced to move to new areas.

The Sámi who already lived in the areas saw the newcomers as unwelcome intruders. No one asked them if they wanted to receive new groups of reindeer herders. Also, the forms of reindeer husbandry were different from group to group. The conflicts that arose still affect us a hundred years later.

For many years now there have been court cases between the Sámi communities further north and the Norwegian state. The Sámis are fighting for their right to the old reindeer pastures that had to be left behind. But also the Sámi communities themselves are fighting against each other, those who came against those who were there before. All of them prisoners of a history Sweden and Norway forced upon them.

This is neither the first nor the last of the forced migrations among the Sámi people. According to the *UN Declaration on the Rights of Indigenous Peoples*, people cannot be forced to move against their will. The right to the land is regulated by international law. Despite this, indigenous peoples are to this day still being forcibly displaced.

What does it do to us to be forced off our land? Over and over again. Forced to leave, to become someone else?

1 North Sámi boys on their new land by Akkajaur.
Year unknown, Sweden. Photo by Ludwig Wästfelt, kept by Ájtte Museum.

2 Ibba Kallok sitting by the reindeer in Bårddegiehtje guovllo.
Year unknown, Sweden. Photo by Ludwig Wästfelt, kept by Ájtte Museum.

3 Sámi from different groups gathered around a fire.
Year unknown, Sweden. Photo by Ludwig Wästfelt, kept by Ájtte Museum.

4 Women from different Sámi groups meet at a reindeer corral.
1944, Sweden. Photo by Sven Sundius, kept by Ájtte Museum.

5 Woman moving with reindeer and sledge.
Year unknown, Sweden. Photo by Ludwig Wästfelt, kept by Ájtte Museum.

DENMARK

DANMARK

Among Greenlanders in Denmark

People have been migrating to Greenland for thousands of years. The ancestors of today's Greenlanders migrated to the country around the beginning of the 10th century. For the hundreds of years that followed, the Inuit in Greenland lived with minimal contact to the outside world, living in a traditional hunter-gatherer culture.

Between 1721 and 1953, Greenland was a Danish colony. In the period between 1721 and 1900 only a few travelled between the two countries. Denmark kept the colony of Greenland closed to the outside world and controlled all travel in and out of the country for Greenlanders, Danes and foreigners alike.

A gradual opening was seen from 1900, with more Greenlanders and Danes travelling between the two countries. The most common reason for travelling from Greenland to Denmark in this period was education, which often meant studying theology, health and social systems, language, or to supplement the education received in Greenland. Orphaned and disabled Greenlandic children were also sent on longer stays in Denmark for care or treatment. This lasted up until the outbreak of the war in Europe in 1939. From 1939 to 1945 World War II severed contact between Greenland and Denmark due to the German occupation of Denmark. Greenland was secured by the USA, even though on a number of occasions Germany tried to establish weather stations on the east coast of Greenland. After the war, relations were re-established between Denmark and Greenland, but the USA had made agreements with Denmark which allowed them to establish a number of military bases on the island.

In 1953 Greenland became a Danish county. In the aftermath of the war, all colonising countries were being pressured by the United Nations to abandon their colonies. Instead of giving Greenland total autonomy – which was common for other former European colonies, Denmark had a referendum, and Greenland was turned into an administratively integrated part of Denmark by declaring it an 'Amt' – a larger administrative unit made up by a number of municipalities (a county). This meant that for the following 26 years, Greenland was considered an administratively governed integral part of Denmark. However, this was more in name than in actual practice.

In the following years, more and more development projects were started and a process of the industrialisation of the Greenlandic fishery began, along with centralisation of the inhabitants from smaller settlements into the main towns. An increasing number of Danish craftsmen went to Greenland to work, often only for short periods of time. This created an even higher degree of interaction between the Greenlanders and Danes, which among other things created new family ties.

In 1979 Greenland was given home rule, and several government functions were placed under Greenlandic jurisdiction. However, many of the important decisions were still being taken by the government in Copenhagen. This was the first real step towards autonomy. But home rule was not a politically viable situation, especially not for the Greenlandic politicians. There was a growing pressure from Greenland for an extension of Greenlandic autonomy, and in 2009 the administrative relationship between Denmark and Greenland changed again. Greenland acquired self-government with the possibility to 'take home' most of the political and governmental functions. Now the majority of governmental issues are determined in Nuuk by the National Parliament. With the Law of Self-Government, Greenlanders were for the first time recognised as a people, they acquired rights to what lay beneath the surface of the land, and what happens to raw materials of the island is decided by the Greenlandic government, although the Danish parliament still has the ultimate jurisdiction in areas like defence and foreign affairs.

Today, more and more people travel between the two countries, and many Greenlanders have permanent residency in Denmark. There are many reasons for this: education, vacation, family, work or health-related issues. Today, some 17,000 Greenlanders live permanently in Denmark. In Greenland the total population is close to 57,000. Approximately 85% of the population are Inuit, and 15% of the population are Danish people.

The two countries have a long common history with an unequal balance of power between them. Greenland is part of The Kingdom of Denmark with the Faroe Islands and Denmark.

The Danes and the Greenlanders differ in many ways. They have different languages, cultures, appearances, values, humour, food, and more. But the long common history between Greenland and Denmark means that the ties are still very strong. Our project *Among Greenlanders in Denmark* focuses on the Greenlanders and what they experience in their day-to-day life.

The interviews with Greenlanders living in Denmark clearly show that they are exposed to prejudice, misunderstanding and an underlying racism on a regular basis, both from individuals and society as a whole. Positive cultural encounters also take place, but it became clear that many Danes do not know much about Greenland, Greenlanders or the Greenland culture, and this contributes to a feeling of not being included into Danish society.

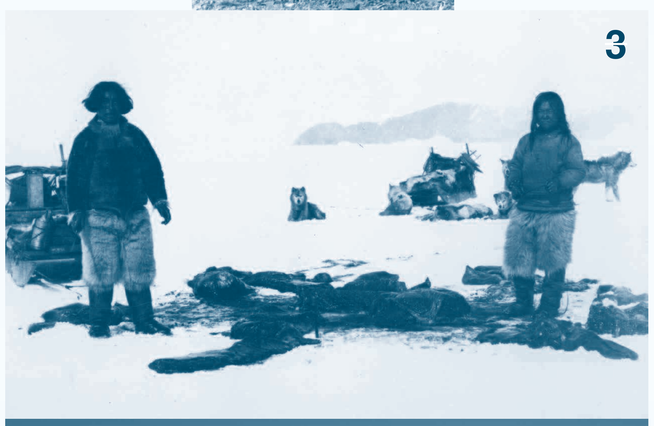

1 Inuit drum dance with spectators. All of the women have characteristic hairstyles and are wearing national costumes.
1930–1933, Greenland. Unknown photographer, kept by the Knud Rasmussen Archive.

2 Inuit woman with child on her back at Dundas Mountain, Thule. Tent in the background.
1900–1910, Greenland. Photo by Krabbe, kept by the Knud Rasmussen Archive.

3 Two Greenlandic hunters with a skinned animal, probably a musk ox. Dogs and sled in the background. The 2nd Thule Expedition.
1916–1918, Greenland. Unknown photographer, kept by the Knud Rasmussen Archive.

4 Nuuk town in winter, with the Colonial Harbour and the statue of Hans Egede, the first missionary to Greenland.
2015, Greenland. Photo by Søren la Cour Jensen.

5 The Colonial Harbour in Nuuk town with colonial-period buildings.
2015, Greenland. Photo by Søren la Cour Jensen.

6 Confirmation at Vor Frelser Kirke [Church of Our Saviour] in Nuuk.
2015, Greenland. Photo by Søren la Cour Jensen.

GREENLAND

DENMARK

Blandt grønlændere i Danmark

Folk har migreret til Grønland i tusindvis af år. Forfædrene til nutidens grønlændere migrerede til landet omkring starten af det 10. århundrede. I de hundreder af år, der fulgte, levede inuit i Grønland i traditionelle jæger-samler kulturer med minimal kontakt til verden udenfor.

Fra 1721 til 1953 var Grønland en dansk koloni. I perioden mellem 1721 og 1900 var der kun få der rejste mellem de to lande. Danmark holdt kolonien Grønland lukket for verden og kontrollerede al rejse ind og ud af landet for grønlændere, danskere og udlændinge.

En gradvis åbning blev set fra 1900, hvor flere grønlændere og danskere rejste mellem de to lande. Den mest almindelige grund til at rejse fra Grønland til Danmark i den periode var uddannelse, hvilket ofte betød uddannelse inden for teologi, sundheds- og socialarbejde og sprog eller for at supplere den modtagne uddannelse i Grønland. Forældreløse og handicappede grønlandske børn blev også sendt på længere ophold i Danmark for at få pleje eller behandling. Det fortsatte indtil udbruddet af krigen i Europa i 1939. Fra 1940 til 1945 afbrød Anden Verdenskrig kontakten mellem Grønland og Danmark på grund af den tyske besættelse af Danmark. Grønland blev sikret af USA, selvom Tyskland flere gange prøvede at etablere vejrstationer på Grønlands østkyst. Efter krigen blev relationerne genetableret mellem Danmark og Grønland, men USA havde lavet aftaler med Danmark, som gav dem lov til at etablere et antal militærbaser på øen.

I 1953 blev Grønland et dansk amt. Efter krigen kom alle lande der havde kolonier under pres fra de Forenede Nationer for at de skulle opgive deres kolonier. I stedet for at give Grønland total autonomi – hvilket var normen for andre tidligere europæiske kolonier, havde Danmark en folkeafstemning, og Grønland blev en administrativ integreret del af Danmark ved at erklære det et 'Amt' – en større administrativ enhed bestående af et antal kommuner. Det betød, at Grønland blev set som en administrativ styret, integreret del af Danmark de næste 26 år. Dog var det mere i ord end i handling.

I de følgende år blev flere og flere udviklingsprojekter startet, og processen for industrialiseringen af det grønlandske fiskeri begyndte sammen med centraliseringen af indbyggere fra mindre bosættelser ind i hovedbyerne. Et stigende antal danske håndværkere tog til Grønland for at arbejde, ofte i korte perioder. Det skabte større interaktion mellem grønlændere og danskere, hvilket blandt andet skabte nye familieforbindelser.

I 1979 fik Grønland hjemmestyre, og flere statslige funktioner blev placeret under grønlandsk kontrol. Dog blev mange af de vigtige beslutninger stadig truffet af regeringen i København. Det var dog det første skridt mod autonomi. Men hjemmestyre var på længere sigt ikke en politisk holdbar situation, specielt ikke for de grønlandske politikere. Der var et voksende pres fra Grønland for en udvidelse af grønlandsk autonomi, og i 2009 blev det administrative forhold mellem Danmark og Grønland ændret igen. Grønland fik selvstyre med mulighed for at 'hjemtage' de fleste politiske og statslige funktioner. Nu blev størstedelen af de politiske spørgsmål afgjort af Grønlands parlament, Inatsisartut, i Nuuk. Med loven om selvstyre blev grønlændere for første gang anerkendt som et eget folk, de fik rettigheder til Grønlands undergrund, og hvad der sker med øens råmaterialer bliver afgjort af den grønlandske regering, selvom det danske folketing stadig har de ultimative rettigheder indenfor områder såsom forsvar og udenrigsanliggender.

I dag rejser flere og flere mennesker mellem de to lande, og mange grønlændere bor permanent i Danmark. Det er der mange grunde til: uddannelse, ferie, familie, arbejde eller sundhedsrelaterede behov. I dag bor omkring 17.000 grønlændere i Danmark. I Grønland er den samlede befolkning tæt på 57.000. Rundt regnet 85 % af befolkningen er inuit, og 15 % af befolkningen er danskere.

De to lande har en lang fælles historie men med en uligevægtig magtbalance. Grønland er en del af Kongeriget Danmark sammen med Færøerne og Danmark.

Danskere og grønlændere er forskellige på mange områder. De har forskelligt sprog, kulturer, udseende, værdier, humor, mad og meget mere. Men den lange fælles historie mellem Grønland og Danmark betyder, at båndene stadig er meget stærke. Vores projekt Blandt grønlændere i Danmark fokuserer på grønlænderne, og hvad de oplever i deres hverdag i Danmark.

Vores interview med grønlændere boende i Danmark viser tydeligt, at de jævnligt er udsat for fordomme, misforståelser og underliggende racisme både fra individer og fra samfundet som en helhed. Positive kulturelle møder finder også sted, men det er tydeligt, at mange danskere ikke ved meget om Grønland, grønlændere eller den grønlandske kultur, og det bidrager til, at de ikke føler sig inkluderet i det danske samfund.

1 Inuit trommedans med tilskuere. Alle kvinderne har karakteristiske frisurer og bærer nationaldragten.
1930-1933, Grønland. Ukendt fotograf, Knud Rasmussen Arkivet.

2 Inuitkvinde med barn på ryggen ved Dundas-fjeldet. Thule, Nordvestgrønland. Telt i baggrunden.
1900-1910, Grønland. Foto af Krabbe, Knud Rasmussen Arkivet.

3 To grønlandske jægere med et flået dyr, højest sandsynligt en moskusokse. Hunde og slæde i baggrunden. Den anden Thule ekspedition.
1916-1918, Grønland. Ukendt fotograf, Knud Rasmussen Arkivet.

4 Nuuk by om vinteren med Kolonihavnen og statuen af Hans Egede i baggrunden. Hans Egede var den første missionær i Grønland. Nuuk, Grønland.
2015. Foto af Søren la Cour Jensen.

5 Kolonihavnen i Nuuk by med bygninger fra kolonitiden, og moderne boligblokke i baggrunden. Nuuk, Grønland.
2015. Foto af Søren la Cour Jensen.

6 Konfirmation ved Vor Frelser Kirke i Nuuk, Grønland.
2015. Foto af Søren la Cour Jensen.

KROATIEN

CROATIA

Migrationen af italienske istriere

I løbet af det 20. århundrede blev Istrien regeret af fire forskellige stater; Østrig (1814-1918), Italien (1918-1943), Jugoslavien (1943-1991) og siden 1991 Kroatien. Med Italiens overgivelse og fascismens nederlag i 1943, blev Istrien, som en etnisk meget alsidig grænseregion (jugoslavere og italienere), endnu engang et forhandlingsemne. Med den underskrevne aftale i Beograd den 9. juni 1945 mellem Jugoslaviens, Storbritanniens og USA's regeringer, blev Istriens territorium delt i Zone A og Zone B. Delen vest for Morgan Line (Zone A), inklusive Pula og dens umiddelbare omgivelser, blev afstået til de Allierede, og delen øst for Morgan Line (Zone B) kom under den jugoslaviske hærs militære administration. Det var først ved fredsaftalen i Paris i 1947, at Zone A og B blev afskaffet.

Disse udviklinger startede emigrationen, eller udvandringen, af mange italienere fra Istrien, som var en særlig type tvangsfordrivelse af et indfødt, nationalt samfund, der forlod deres hjemland. Det blev implementeret gennem muligheden for italiensk statsborgerskab, som blev fastsat i artikel 19 af fredsaftalen i 1947. Denne ret blev skænket i tilfælde, hvor der blev skabt betydelige, nationale mindretal. Italienske borgere, som den 10. juni 1940 var hjemmehørende i de territorier, som blev overgivet af Italien til en anden stat, skulle blive borgere med fulde civile og politiske rettigheder i den stat, territoriet blev overført til, og dermed miste deres italienske statsborgerskab. Fredsaftalen sagde dog også, at alle, hvis almindelige sprog var italiensk, havde ret til at få italiensk statsborgerskab inden for det første år af fredsaftalen. Enhver person, som valgte dette, ville dermed beholde deres italienske statsborgerskab, men skulle så flytte til Italien inden for et år fra den dato, hvor borgerne tog imod retten og forblev italienske statsborgere. I tilfældet med italienerne i Istrien og i byen Rijeka, blev aftalen et instrument til massemigration, som førte til ændringer og transformationer på det nationale og sociokulturelle niveau på halvøen Istrien.

Selvom det nyetablerede regimes officielle politik for italienerne var markeret med "italiensk-slavisk broderskab", var det næsten hele den italienske befolkning, som opfattede sig selv som genstand for forfølgelse med det formål at ødelægge deres nationale identitet, der tyede til denne mulighed. Det, der i realiteten skete, var en stigning af mistroen mod italienerne og ideologisk og nationalistisk begrundet fjendtlighed. Italienerne blev mistænkt for at være fascister, og fordi de ofte var medlemmer af overklassen (i modsætning til den talrige slaviske befolkning), blev de set som bourgeoisi, klassen som de nye, socialistiske autoriteter prøvede at tage magten fra.

Disse borgere blev set som "udlændinge" i deres eget, nu slaviske, land. De blev ofte set som rester fra det tidligere, korte italienske styre i Istrien (1920-1943), som senere udviklede sig til et fascistisk regime. Trusler og ydmygelser og sporadiske snigmord af italienere i efterkrigstiden, skræmte andre italienere. For dem, såvel som for hele Istrien, ændrede det sociale, religiøse og kulturelle liv sig enormt. Som et resultat heraf, valgte mange af dem, som identificerede sig som italienere (såvel som mange istriere med slavisk baggrund), at rejse mod Italien og andre lande, endda andre kontinenter (oftest USA og Australien), i jagten på et bedre liv. Udvandringen af over 200.000 mennesker efterlod Istrien delvist affolket og uden de kulturelle traditioner fra en semi-urban og en egentlig bybefolkningen. De, som valgte at emigrere, kom ofte til at bruge flere år i flygtningelejre rundt omkring i Italien, mens de ventede på jobmuligheder. Det var ikke nemt at tilpasse sig de nye sociale og kulturelle virkeligheder, eftersom de oftest blev betragtet som andenrangs italienere eller endda fascister på grund af deres beslutning om at forlade det socialistiske Jugoslavien.

På grund af de mange politiske implikationer og andre følgevirkninger, var udvandringen ikke et samtaleemne i familierne eller i det offentlige rum i Istrien i flere årtier. Efter at have været gjort tavs eller valgt ikke at tale om det i så mange år, opmuntrede de nye tider nogle til at åbne op over for forskere og fortælle om deres oplevelser – hvilket udløser og fremprovokerer dybe følelser på begge sider.

1 Værdifulde genstande efterladt af italienske emigranter, fundet muret ind i væggene i et familiehus i Pula.
Ca. 1947, Kroatien. Foto af Lidija Nikočević, Istriens Etnografiske Museum.

2 Grænseovergang, grænsen for den jugoslaviske besættelseszone.
1945, Kroatien. Ukendt fotograf, Centret for Historisk Forskning Rovinj.

3 Skilt for grænsedragningen i Istrien efter Londonaftalen.
1954, Kroatien. Ukendt fotograf, Centret for Historisk Forskning Rovinj.

4 Identitetskort.
1946, Kroatien. Istriens Etnografiske Museum.

5 Udvandring fra Pula.
1940'erne, Kroatien. Ukendt fotograf, Centret for Historisk Forskning Rovinj.

6 Emigranters afgang fra Pula med færgen Toscana.
1947, Kroatien. Ukendt fotograf, Centret for Historisk Forskning Rovinj.

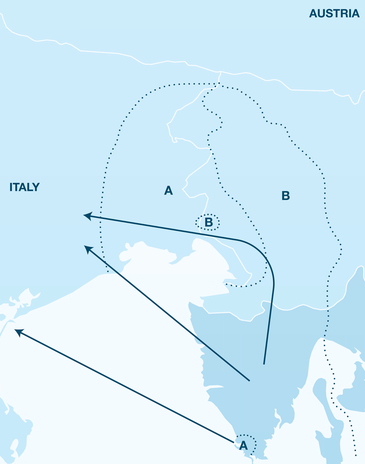

The migration of Italian Istrians

Over the course of the 20th century Istria was governed by four different states; Austria (1814–1918), Italy (1918–1943), Yugoslavia (1943–1991) and, since 1991, Croatia. With the capitulation of Italy and the defeat of fascism in 1943, Istria, as an ethnically highly diverse border region (Slavs and Italians), was once again subject to negotiation. With the agreement signed in Belgrade on 9 June 1945 between the governments of Yugoslavia and the governments of Great Britain and the USA, the territory of Istria was divided into Zone A and Zone B. The part west of the Morgan Line (Zone A), including Pula and its immediate surroundings, was ceded to the Allies, and the part east of the Morgan Line (Zone B) came under the military administration of the Yugoslav Army. It was only until the Paris Peace Treaty in 1947 that Zones A and B were abolished.

These developments started the emigration, or the exodus, of Italians from Istria, which was a particular type of forced displacement of an indigenous national community leaving their homeland. It was implemented through the instrument of the option in favour of Italian citizenship, provided for by Article 19 of the Peace Treaty in 1947. This right was granted in cases where substantial national minorities were created. Italian citizens who were domiciled on 10 June 1940 in the territory transferred by Italy to another state were to become citizens with full civil and political rights of the state to which the territory was transferred, losing their Italian citizenship. The Peace agreement, however, also stated that all those whose customary language was Italian would be entitled to opt for Italian citizenship within a period of one year from the coming into force of the Treaty. Any person so opting would retain their Italian citizenship, but would have to move to Italy within a year from the date when the option was exercised. In the case of the Italians of Istria and the City of Rijeka, the option was an instrument of mass migration, which led to changes and transformations on the national and socio-cultural level of the Istrian peninsula.

Although the newly established regime's official policy towards the Italians was marked by "Italo-Slavic brotherhood", almost all of the Italian population, which as a whole perceived itself as the object of persecutory policies aimed at destroying their national identity, resorted to this option. What was happening on the ground was the rise of great suspicion towards Italians and an ideology- and nationalism-driven hostility. Italians were suspected of being fascists, and since they were often members of the upper class (contrary to the numerous Slavic population) they were seen as bourgeoisie, the class that the new, socialist-oriented authorities were trying to disempower.

These citizens were treated as "foreigners" in their own, now Slavic country. They were often understood as remnants of the previous short-term Italian rule in Istria (1920–1943) that later evolved into the Fascist regime. Threats and humiliation, even the occasional assassination of some Italians in the post-war phase scared other Italians. For them, as for the whole of Istria, social, religious, and cultural life changed immensely. As a result, many of them, those who identified as Italias (as well as many Istrians of Slavic background) chose to leave for Italy as well as some other countries, even continents (mostly the USA and Australia) in search of a better life. The exodus of over 200,000 people left Istria partially depopulated and lacking the cultural traditions of the semi-urban and urban populations. Those that opted to emigrate would usually spend years in refugee camps throughout Italy waiting for job opportunities. Adaptation to the new social and cultural realities was not easy, as they were often regarded as second-class Italians or even fascists due to their decision to leave socialist Yugoslavia.

Because of its political implications and other repercussions, for decades the exodus was not a topic of conversation within families nor in public spaces in Istria. Having been silenced or remaining silent for so long, the new context encouraged some to open up to researchers and to speak up – which releases and provokes deep emotions on both sides.

1 Objects of value left behind by Italian emigrants, found built into the walls of a family house in Pula.
Cca. 1947, Croatia. Photo by Lidija Nikočević, kept by the Ethnographic Museum of Istria.

2 Demarcation line, the limit of the Yugoslav occupation zone.
1945, Croatia. Photographer unknown, kept by the Centre for Historical Research Rovinj.

3 Sign of demarcation in Istria after the London Memorandum.
1954, Croatia. Photographer unknown, kept by the Centre for Historical Research Rovinj.

4 Identity card.
1946, Croatia. Kept by the Ethnographic Museum of Istria.

5 Exodus from Pula.
1940s, Croatia. Photographer unknown, kept by the Centre for Historical Research Rovinj.

6 Departure of emigrants from Pula with the Toscana ferry.
1947, Croatia. Photographer unknown, kept by the Centre for Historical Research Rovinj.

POLAND

POLEN

We met in Słupsk: Stories of the Settlers

The Polish borders as we know them today are the result of the World War II and the decisions made in Yalta, and later in Potsdam, by the Big Three – the USA, Great Britain and the Soviet Union. Soviet Premier Joseph Stalin was adamant about not returning Poland's eastern territories, which the Red Army had annexed in 1939, but Poland was to be compensated by extending the western borders at the expense of Germany. Nonetheless, the country ended up 20% smaller than before World War II.

Thousands of people were forced to leave their homes, unless they agreed to forfeit their nationality and become citizens of the Soviet Union. They abandoned their homes and most of their belongings and travelled by military transports, echelons, in cattle wagons. The journey could last several weeks. They were leaving for an unknown future, in many cases heading to Pomerania. They didn't know where they would arrive or what to expect there. The authorities supported by the Soviet Union promised new land, new homes, jobs for everybody: a bright new future. People were told that they were participating in the restoration of territory to Poland. After many years of war, they wanted to believe in better days and start their lives over.

Some of the Polish settlers came from the depths of the Soviet Union, where they had been exiled after the annexation of the eastern territories by the Red Army. Some of them came from the regions of Poland that were Polish before the war and remained Polish after 1945, but were derelict after Nazi occupation. They were tempted by the promises of a better life proffered in the official propaganda.

Even during the war, Słupsk (or Stolp in Pomeranian back in the days) was a quiet, picturesque town inhabited by a German population with some Kashubians and Germans of Polish origin. But in January and February 1945, it was full of thousands of German refugees escaping from the advancing front line. On 8 March 1945 the Red Army took over the town. The first Poles came to Słupsk in April 1945. After many years of brutal war, peaceful coexistence among the three nations was impossible, which resulted in numerous personal tragedies. And the future affiliation of the land was uncertain.

Finally, during the Potsdam conference, the Big Three decided that the western Polish border would be the Oder-Neisse line, which meant that Słupsk, together with a vast swath of Pomeranian territory, would remain part of Poland. In 1950, only 1,089 inhabitants of Słupsk were people who had lived there before the war. The Germans had to leave their town, their homes and head for Germany – now divided into West and East Germany – and look for a new place they could call their own. Very few of them decided to stay. Without changing their location, they 'moved' from Germany to Poland. On the other hand, another population – devastated by the war, swept away by history – came to look for a brighter future. Both nations – German and Polish – shared the same destiny and experienced the same tragedy and had to come to terms with the same emotions begot from loss and faultless injustice. Many of them are still grappling with it today and passing it to next generations.

1 Schoolgirls among the ruins of Słupsk.
1950-1952, Poland. Photographer unknown, kept by the Museum of Middle Pomerania.

2 Polish settlers in ruins of Słupsk city centre.
1950-1952, Poland. Photographer unknown, kept by the Museum of Middle Pomerania.

3 Calm and picturesque view of Słupsk (Stolp).
1930s or 1940s, Poland. Photographer unknown, kept by the Museum of Middle Pomerania.

4 The train station in Słupsk was the very first thing the settlers saw.
Year unknown, Poland. Photographer unknown, kept by the Museum of Middle Pomerania.

5 A street in Słupsk (Stolp).
1930s or 1940s, Poland. Photographer unknown, kept by the Museum of Middle Pomerania.

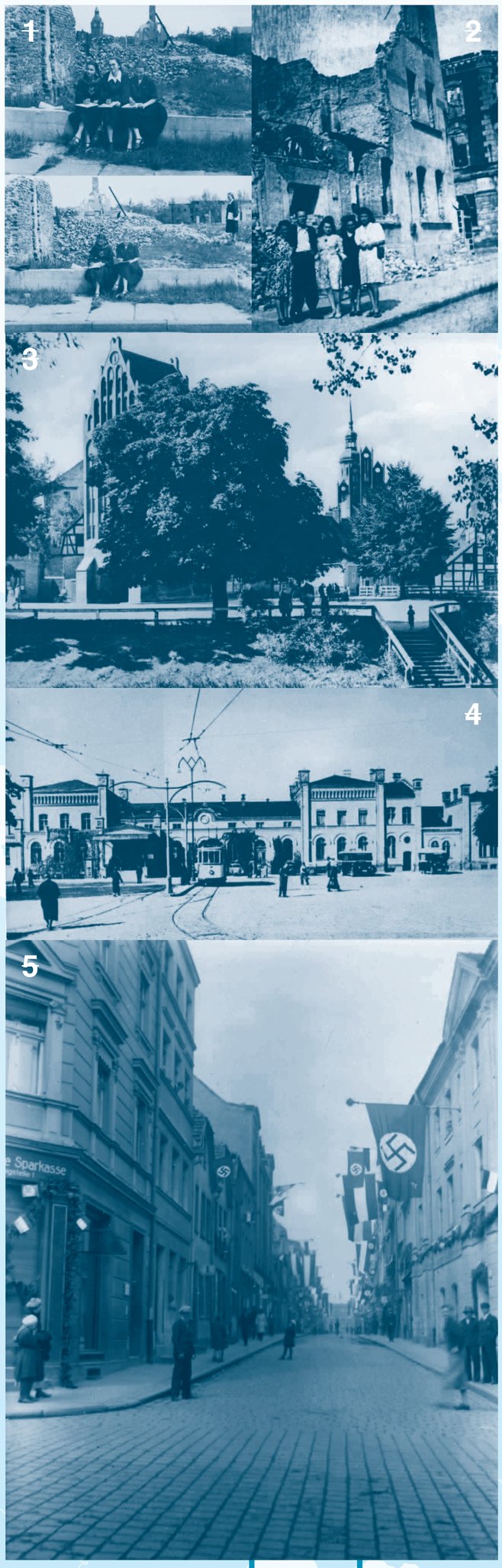

Vi mødtes i Słupsk: Historier om bosætterne

De polske grænser, som vi kender dem i dag, er resultatet af Anden Verdenskrig og de beslutninger der blev taget i Yalta og senere i Potsdam af De Tre Store – USA, Storbritannien og Sovjetunionen. Den sovjetiske leder Joseph Stalin var ubøjelig omkring ikke at give Polens østlige territorier tilbage, som den Røde Hær havde annekteret i 1939, men Polen skulle kompenseres ved at forlænge den vestlige grænse på bekostning af Tyskland. Ikke desto mindre endte landet med at være 20 % mindre end før Anden Verdenskrig.

Tusindvis af mennesker var tvunget til at forlade deres hjem, med mindre de gik med til at give afkald på deres nationalitet og blive borgere i Sovjetunionen. De forlod deres hjem og de fleste af deres ejendele og måtte rejse bort med militærtransporter eller i kvægvogne. Rejsen kunne vare flere uger. De rejste mod en ukendt fremtid, i mange tilfælde i retning af Pommern. De vidste ikke, hvor de ville ankomme, eller hvad der ventede dem der. Autoriteterne, støttet af Sovjetunionen, lovede nyt land, nye hjem, arbejde til alle: en strålende ny fremtid. Folk fik at vide, at de deltog i genoprettelsen af Polens territorier. Efter mange år med krig ville de gerne tro på en bedre fremtid og starte forfra i deres liv.

Nogle af de polske bosættere kom fra dybt inde i Sovjetunionen, hvor de havde været i eksil efter den Røde Hærs annektering af de østlige territorier. Nogle af dem kom fra regioner af Polen, som var polske før krigen og forblev polske efter 1945, men som var blevet forladte efter den nazistisk besættelse. De var fristet af løfterne om et bedre liv, der blev lovet i den officielle propaganda.

Selv under krigen var Słupsk (eller Stolp som den hed på pommersk) en stille, malerisk by beboet af en tysk befolkning med nogle kasjubiere og tyskere af polsk oprindelse. Men i januar og februar 1945 var den fyldt af tusindvis af tyske flygtninge fra den fremrykkende front. Den 8. marts 1945 overtog den Røde Hær byen. De første polakker kom til Słupsk i april 1945. Efter mange år med brutal krig, var fredfyldt sameksistens mellem de tre nationer umuligt, hvilket resulterede i talrige, personlige tragedier. Og landets fremtidige tilknytning var usikker.

Under Potsdamkonferencen besluttede De Tre Store endelig, at den vestlige polske grænse skulle være Oder-Neise linjen, hvilket betød at Słupsk, sammen med en stor andel af Pommerns territorie, skulle forblive en del af Polen. I 1950 var det kun 1.089 af indbyggerne i Słupsk, som havde boet der før krigen. Tyskerne skulle forlade deres by, deres hjem og rejse mod Tyskland – nu delt i Vest- og Østtyskland – og lede efter et nyt sted, de kunne kalde deres eget. Meget få af dem besluttede sig for at blive. Uden fysisk at flytte sig, 'flyttede' de fra Tyskland til Polen. På den anden side kom en anden gruppe mennesker – ødelagt af krigen, revet med af historien – for at lede efter en lysere fremtid. Begge nationer – tyskerne og polakkerne – delte den samme skæbne og havde oplevet den samme tragedie og skulle nu finde sig til rette med de samme følelser, som kom af at miste og fra den store uretfærdighed. Mange af dem kæmper stadig med det i dag og giver det videre til de næste generationer.

1 Skolepiger mellem ruinerne i Słupsk.
1950-1952, Polen. Ukendt fotograf,
Museet for Midt-Pommern.

2 Polske bosættere i ruinerne i centrum af Słupsk.
1950-1952, Polen. Ukendt fotograf,
Museet for Midt-Pommern.

3 Stille og malerisk udsigt over Słupsk (Stolp).
1930'erne eller 1940'erne, Polen. Ukendt fotograf,
Museet for Midt-Pommern.

4 Togstationen i Słupsk var det første, bosætterne så.
Ukendt år, Polen. Ukendt fotograf,
Museet for Midt-Pommern.

5 En vej i Słupsk (Stolp).
1930'erne eller 1940'erne, Polen. Ukendt fotograf,
Museet for Midt-Pommern.

NORWAY

“Keep quiet!”
Family secrets after World War II

Between 1940 and 1945, up to 500,000 German soldiers were temporarily moved to Norway, occupying a country with a total population of barely 3,000,000 people. That meant that one out of every six people in the country were German, and in some parts of the country the ratio was even higher. During those five years, the soldiers interacted in various ways with the local communities: they employed Norwegians, fell in love with Norwegian women, married them, got many of them pregnant, recruited political sympathisers, and brutally punished and tortured their opponents.

When the occupation ended in 1945, the Germans left behind a Norwegian population that still, more than 75 years later, struggles with the long-term consequences of these interactions. Local communities and the Norwegian government would usually harshly punish all who had supported the Germans, including the women. Many women who had been involved with a German soldier had their heads shaved and were ostracised by their families and local communities; many of the soldiers’ kids were placed in special children’s care institutions and seen as bastards that no one wanted anything to do with. Other issues were avoided in public discourse, such as the large number of companies and individuals who had worked for the Germans or supplied them with materials they needed. While many from the resistance movement were honoured for their work during the war, far from all who had risked their lives for Norway were acknowledged. Regardless of which side one had supported, various incidents during and after the war led to a range of traumas that were neither recognised nor addressed.

The history of World War II still contributes to the shaping of people’s perceptions of themselves, their family history, and family identity. In some families it is still, even two or three generations later, challenging to talk about what had happened. Interactions with the German occupiers have been discreet, hushed up, and kept quiet for too long. This was generally the case when family members were on the "wrong" side in the war, serving the occupying power or interacting with soldiers in a way that was defined as inappropriate or even tantamount to betrayal. Also, some memories of cruelty on the part of German soldiers might have been too difficult to share, like those related to torture and imprisonment. It is this that lies at the core of the Norwegian sub-project: the various personal attempts by Norwegians to cope with what happened during the temporary migration of up to 500,000 occupiers.

Shame, guilt, and fear have often been passed on from one generation to the next, especially when based on traumatic experiences or when not properly addressed and explained. Local society played a crucial role in punishing and excluding, or accepting and supporting. The children and grandchildren of those who had been punished, either during the war by the Germans or after the war by the local community, were often met with silence when they asked about what had happened. They could sense that something crucial had happened, but had to accept that parents or grandparents simply would not speak about it.

1 The true face of war: Scorched-earth warfare: The town of Vadsø was totally destroyed by the Germans when they withdrew from Finnmark.
1944, Norway. Kept by Norway's Resistance Museum.

2 Norwegian workers at German facilities: German military facilities were largely built with the help of Norwegian labour and Norwegian contractors. Here, gun position IV is being built in the coastal fort at Kristiansand.
1941–1942, Norway. Kept by the National Archives of Norway.

3 Inauguration of barracks at Møvik. The German soldiers celebrate a new barrack building at Batterie Vara and are served by a Norwegian waitress.
1943, Norway. Photo by Dagfinn Pettersen, kept by the Vest-Agder Museum.

4 Occupation and everyday life: German soldiers were present in Norwegian villages and towns during the war, and there were many points of contact. Here, German soldiers buy fresh products from a local market trader in Kristiansand.
1940, Norway. Kept by the Vest-Agder Museum.

5 Mural from the canteen at the German coastal battery Nordberg on Lista. The artist, the German soldier Rudolf Lüdtke, was stationed at the battery during the war. He painted cosy everyday scenes with Germans and locals. Here is one of the village's young women in a romantic relationship with a German soldier in the coastal artillery.
Cca. 1942, Norway. Kept by the Vest-Agder Museum.

NORGE

“Vær stille!”
Familiehemmeligheder efter Anden Verdenskrig

Mellem 1940 og 1945 blev op til 500.000 tyske soldater midlertidigt flyttet til Norge for at besætte et land med en befolkning på knap 3.000.000 mennesker. Det betød, at en ud af seks mennesker i landet var tyskere, og i nogle dele af landet var forholdet endnu større. I løbet af de fem år interagerede de tyske soldater på forskellige måder med lokalsamfundene: De ansatte nordmænd, de forelskede sig i norske kvinder, giftede sig med dem, gjorde mange af dem gravide, rekrutterede politiske sympatisører og straffede og torturerede deres modstandere brutalt.

Da besættelsen endte i 1945, forlod tyskerne en norsk befolkning, der stadig, mere end 75 år senere, kæmper med de langsigtede konsekvenser af disse interaktioner. Lokalsamfundet og den norske regering straffede normalt alle, der havde støttet tyskerne, hårdt, inklusive kvinderne. Mange kvinder, som havde været involveret med en tysk soldat, blev kronraget og udstødt af deres familier og lokalsamfund; mange af soldaternes børn blev placeret i institutioner for børn med specielle behov og set på som bastarder, som ingen ville have noget med at gøre. Andre problemer blev undgået i den offentlig debat, så som det store antal firmaer og individer, som havde arbejdet for tyskerne eller forsynet dem med de materialer, som de havde brug for. Mens mange fra modstandsbevægelsen blev æret for deres arbejde under krigen, var det langt fra alle, som havde risikeret sit liv for Norge, som blev anerkendt. Uanset hvilken side, man havde støttet, førte forskellige hændelser under og efter krigen til en række traumer, som hverken blev anerkendt eller behandlet.

Det der skete under Anden Verdenskrig bidrager stadig til at forme menneskers opfattelse af sig selv, deres familiehistorie og familieidentitet. I nogle familier er det stadig udfordrende at tale om, hvad der skete, selv to eller tre generationer senere. Samkvemmet med de tyske besættere havde været diskret, var blevet tysset ned og ikke talt om meget længe. Sådan var det generelt, når familiemedlemmer havde været på den ”forkerte” side i krigen, havde tjent besættelsesmagten eller interageret med soldater, på en måde der kunne defineres som upassende eller endda ensbetydende med forræderi. Nogle erindringer om grusomheder fra de tyske soldaters side, har også været for svære at tale om, ligesom de minder der var relateret til tortur og fængsling. Det er det, der ligger til grund for det norske underprojekt: De forskellige personlige forsøg af nordmænd på at håndtere, hvad der skete under den midlertidige migration af op til 500.000 besættere.

Skam, skyld og frygt er ofte blevet givet videre fra en generation til den næste. Specielt når det er baseret på traumatiske oplevelser, eller når det ikke bliver ordentligt behandlet eller forklaret. Lokalsamfundet spillede en afgørende rolle i at straffe og ekskludere, eller acceptere og støtte. Børnene og børnebørnene af dem, som blev straffet, enten under krigen af tyskerne eller efter krigen af lokalsamfundet, blev ofte mødt med stilhed, når de spurgte, hvad der var sket. De kunne fornemme, at noget afgørende var sket, men de blev nødt til at acceptere, at hverken forældre eller bedsteforældre ville snakke om det.

1 Krigens sande ansigt: Den brændte jord taktik: Vadsø by blev fuldstændig ødelagt af tyskerne, da de trak sig fra Finnmark.
1944, Norge. Norges Modstandsmuseum.

2 Norske arbejdere på tyske faciliteter: Tyske militærfaciliteter blev generelt bygget med hjælp fra norske arbejdere og norske entreprenører. Her bliver kanonstilling IV bygget til kystfortet ved Kristiansand.
1941-1942, Norge. Holdes af Norges Nationalarkiv.

3 Indvielse af kasernerne på Møvik. De tyske soldater fejrer en ny kasernebygning på Batterie Vara og betjenes af en norsk servitrice.
1943, Norge. Foto af Dagfinn Pettersen, Vest-Agder Museum.

4 Besættelse og hverdagsliv: Tyske soldater var til stede i norske landsbyer og byer under krigen, og der var mange møder. Her køber tyske soldater friske produkter fra en lokal handlende i Kristiansand.
1940, Norge. Vest-Agder Museum.

5 Vægmaleri fra kantinen på det tyske kystbatteri Nordberg på Lista. Kunstneren, den tyske soldat Rudolf Lüdtke, var udstationeret der under krigen. Han malede hyggelige hverdagsscener med tyskere og lokale. Her er en af landsbyens unge kvinder i et romantisk forhold med en tysk soldat fra kystartilleriet.
Ca. 1942, Norge. Vest-Agder Museum.

LITAUEN

LITHUANIA

Holocaust i Litauen

Efter Nazitysklands angreb på Polen den 1. september 1939 blev Vilnius et tilflugtssted i Østeuropa og gav i 1939-1940 midlertidigt husly til over 30.000 polske flygtninge (blandt dem var mere end 11.000 jøder). På trods af Vilnius' størrelse – med en befolkning på omkring 210.000 før krigen – var mængden af flygtninge en udfordring. Den eksisterende jødiske infrastruktur i byen ydede jødiske flygtninge hidtil uset hjælp til migrantlivet i skyggen af det begyndende Holocaust i Polen.

Den 22. juni 1941 angreb Nazityskland Sovjetunionen, og Litauen var besat indenfor en uge. Den Røde Hær trak sovjetiske embedsmænd og civile ud af landet, mange af dem var jøder. Jøderne i Litauen var allerede klar over de polske jøders skæbne, da nazisterne havde besat Polen. Desværre lykkedes det ikke alle at slippe ud af landet. Mange blev dræbt under pogromerne indledt af nazisterne og udført af lokale samarbejdspartnere i krigens første dage.

Massedrabene på jøder organiseret af den tyske SD (Sicherheitsdienst) og det tyske Sikkerhedspoliti og gennemført af særlige udryddelseshold (Einsatzgruppen), det lokale politi og lokale samarbejdspartnere fortsatte fra slut juni 1941 til juli 1944. Før Anden Verdenskrig boede der omkring 200.000 jøder i Litauen. Omkring 80 % af dem blev dræbt inden 1942. De jøder, som var i live i Vilnius, Kaunas, Šiauliai og en række mindre byer, blev samlet i ghettoerne i anden halvdel af 1941 og udholdt frygtelige fængselsforhold.

Jøderne i ghettoerne forsøgte ikke at give up. Særligt de yngste sluttede sig til anti-nazistiske undergrundsorganisationer og forsøgte at yde væbnet modstand mod nazisterne. På trods af enorme risici og store tab var det den mest effektive form for modstand. I januar 1942 lød proklamationen: "Vi vil ikke blive ført som lam til slagtning!" i Vilniusghettoen. Planer blev lavet om at flygte til skovene i Østlitauen og det vestlige Belarus, hvor antifascistiske partisangrupper var aktive. Utilstrækkeligt bevæbnet og uden militærerfaring led de jødiske partisaner under den konstante antisemitisme fra deres ikke-jødiske medkombattanter. Det lykkedes omkring 2.000 fanger fra modstandsbevægelsen at flygte fra ghettoerne og slutte sig til sovjetpartisanerne i skovene.

Da Vilniusghettoen blev afviklet i september 1943, blev nogle af fangerne skudt i Paneriaiskoven tæt på Vilnius, mens andre blev deporteret til de nazistiske tvangsarbejdslejre i Estland og Letland såvel som til de nazistiske koncentrationslejre og Polen. I 1944, da nazisterne trak sig ud af Litauen, blev en del af de tilbageværende jøder i Kaunas- og Šiauliai-ghettoerne dræbt i Fort IX i Kaunas og i de nærliggende skove i Šiauliai, mens andre blev deporteret til de nazistiske koncentrationslejre i Stutthof, Dachau og Auschwitz.

I begyndelsen af juli 1944 var 196.000 jøder blevet dræbt i Litauen. Det lykkedes kun op mod 9.000 jøder at overleve Holocaust. Blandt dem var jøder, som det var lykkedes at flygte til Sovjetunionen i løbet af de første dage af krigen, som overlevede nazisternes koncentrationslejre eller som blev tilbage og enten fandt skjul og beskyttelse hos lokalbefolkningen, eller sluttede sig til kampen sammen med de sovjetiske partisaner eller den Røde Hær.

For mange Holocaust-overlevende var det meget svært at starte et nyt liv i et land, som var blevet en samling af massegrave for deres kære. Den stigende antisemitiske politik mod det jødiske samfund, forfølgelse fra autoriteterne, restriktioner på religiøst og kulturelt liv og ødelæggelsen af deres kulturarv blandet med benægtelsen af Holocaust ved at kalde jødiske ofre "sovjetborgere" tvang det jødiske samfund til at leve under umulige forhold. Tidligere ghettofanger begyndte at etablere jødiske emigrationsruter fra Litauen til Polen og endnu længere, helt til Israel. Da staten Israel blev etableret, lovede USSR at lade alle jøder, som ønskede det, rejse, men da Israel begyndte at blive mere vestligt orienteret, stoppede det såkaldte Jerntæppe dem, som stadig boede i Litauen, i at rejse. Jøderne kæmpede imod og brugte enhver mulighed til at prøve at rejse. Deres ønske om at komme til Israel og slutte sig til deres slægtninge blev intensiveret af deres ønske om at undslippe til den frie verden. De israelske myndigheder udviklede et godt støttesystem til dem, som aliyah (emigrerede) til Israel, så deres integration blev mindre problematisk. "Endelig hjemme!" var en almindelig følelse blandt de Holocaust-overlevende og dem, som var i stand til at flytte til Israel efter Anden Verdenskrig og sovjetæraen, der fulgte.

1 Ofte ventede en lang kø af krigsflygtninge i Vilnus ved forskellige institutioner, hvor de kunne få hjælp.
1939, Litauen. Foto af Boleslowa og Edmund Zdanowscy, M. K. Čiurlionis Kunstmuseum.

2 Kvindelige beboere på det ortodokse jødiske herberg for krigsflygtninge spiser frokost.
1939, Litauen. Foto af Boleslowa og Edmund Zdanowscy, M. K. Čiurlionis Kunstmuseum.

3 Porte til Vilniusghettoen.
1941-1943, Lituaen. Ukendt fotograf, Vilna Gaon Jewish History Museum.

4 Deportation fra Kaunasghettoen til de nazistiske koncentrationslejre.
1940'erne, Litauen. Ukendt fotograf, Vilna Gaon Jewish History Museum.

5 Afdækning af gravene efter masseudryddelserne af den sovjetiske ekstraordinære kommission i Paneriai.
1944, Litauen. Ukendt fotograf, Vilna Gaon Jewish History Museum.

6 Tidligere Stutthof koncentrationslejr i dag.
2017, Litauen. Foto af Neringa Latvyte.

Holocaust in Lithuania

After Nazi Germany's attack on Poland on 1 September 1939, Vilnius became a site of refuge in Eastern Europe and in 1939–1940 offered temporary shelter to over 30,000 Polish refugees (among them more than 11,000 Jews). Despite Vilnius's size – with a population of around 210,000 in the pre-war period – the flood of refugees proved a challenge. There the existing Jewish infrastructure of the city granted Jewish refugees unprecedented aid for migrant life in the shadow of the incipient Holocaust in Poland.

On 22 June 1941, Nazi Germany attacked the Soviet Union and Lithuania was occupied within a week. The Red Army withdrew Soviet officials and civilians, many of whom were Jewish. The Jews were already aware of the fate of the Jews in Poland once the Nazis had come to occupy it. Unfortunately, not all managed to escape the country successfully. Many were killed during the pogroms initiated by the Nazis and carried out by local collaborators in the first days of the war.

The mass killings of Jews organized by the German SD and German Security Police and conducted by Special Extermination Squads, local police, and local collaborators continued from late June 1941 until July 1944. Before World War II, there were approx. 200,000 Jews living in Lithuania. Some 80 percent of them were killed before 1942. Those Jews who remained alive in Vilnius, Kaunas, Šiauliai, and a number of smaller towns, were herded into the ghettos in the second half of 1941 and endured terrible conditions of imprisonment.

The Jews in the ghettos tried not to give up. The young ones in particular joined underground anti-Nazi organisations, seeking to resist the Nazis with armed force. Despite huge risks and big losses this was the most effective means of resistance. In January 1942, the proclamation "We will not be led like lambs to the slaughter!" was made in the Vilnius ghetto. Plans were developed to escape to the forests of Eastern Lithuania and Western Belarus where anti-fascist partisan groups were active. Insufficiently armed and lacking military experience, the Jewish partisans suffered the constant anti-Semitism of their Gentile fellow combatants. Some 2,000 prisoners of the ghetto underground resistance managed to escape from the ghettos and join the Soviet partisans in the woods.

When the Vilnius ghetto was liquidated in September 1943, some of the prisoners were shot in the Paneriai forest near Vilnius, while others were deported to the Nazi forced labour camps in Estonia and Latvia, as well as to the Nazi concentration camps and Poland. In 1944, when the Nazis were withdrawing from Lithuania, part of the remaining Jews in the Kaunas and Šiauliai ghettos were killed in the IX Fort in Kaunas and in the nearby forests in Šiauliai, while the others were deported to the Nazi concentration camps in Stuffhof, Dachau, and Auschwitz.

By the beginning of July 1944, a total of 196,000 Jews had been killed in Lithuania. Only up to 9,000 Jews managed to survive the Holocaust. Among them were Jews who were able to escape to the Soviet Union during the first days of the war or who survived the Nazi concentration camps, or stayed behind, either sheltering among the local population or joining the fight alongside the Soviet partisans or the Red Army.

For many Holocaust survivors it was very difficult to start a new life in a country that had turned into a collection of mass graves of their loved ones. The increasingly anti-Semitic policies towards the Jewish community, persecution by the authorities, restrictions on religious and cultural life, and the destruction of their heritage together with the denial of the Holocaust in calling the Jewish victims "Soviet citizens" forced the Jewish community to live under impossible conditions. Former ghetto prisoners began to build Jewish emigration routes from Lithuania to Poland and further, to Israel. Once the State of Israel was established, the USSR promised to allow all Jews who wished to do so to leave, but when Israel began to turn to the West, the so-called Iron Curtain prevented those still living in Lithuania from leaving. The Jews fought back and used every possible way to try and leave. Their desire to be repatriated and join their relatives was further intensified by their wish to escape to the free world. The Israeli authorities developed a good system of support for those who were making *aliyah* (emigrating) to Israel, so their integration there was less problematic. "Finally, home!" was the most common sentiment amongst the Holocaust survivors and those who were able to be repatriated in Israel after World War II and the Soviet era that followed.

1 A long queue of war refugees in Vilnius often waited in various institutions where they were given support.
1939, Lithuania. Photo by Boleslowa and Edmund Zdanowscy, kept by the M. K. Čiurlionis National Museum of Art.

2 Female residents at the Orthodox Jewish war refugee dormitory having lunch.
1939, Lithuania. Photo by Boleslowa and Edmund Zdanowscy, kept by the M. K. Čiurlionis National Museum of Art.

3 Gates of the Vilnius ghetto.
1941-1943, Lithuania. Photographer unknown, kept by the Vilna Gaon Jewish History Museum.

4 Deportation from the Kaunas ghetto to the Nazi concentration camps.
1940s, Lithuania. Photographer unknown, kept by the Vilna Gaon Jewish History Museum.

5 Exhumation of the pits of the mass exterminations by the Soviet Extraordinary Commission in Paneriai.
1944, Lithuania. Photographer unknown, kept by the Vilna Gaon Jewish History Museum.

6 The former Stutthof concentration camp nowadays.
2017, Lithuania. Photo by Neringa Latvyte.

SLOVENIA

SLOVENIEN

Up YU Go! Stories About Identities on the Line

In the aftermath of World War II the so-called Second Yugoslavia emerged in Southeast Europe, and was composed of six socialist republics: Slovenia, Croatia, Bosnia and Herzegovina, Macedonia, Montenegro, and Serbia; and two autonomous provinces within Serbia (Vojvodina and Kosmet), six nations, three major religious groups (Orthodox Christians – to which most of the Serbs, Montenegrins, and Macedonians belonged; Roman Catholics – mostly Croats and Slovenes; and Muslims – predominantly inhabiting the regions of Bosnia and Herzegovina, south-western Serbia, and the AP of Kosovo and Metohija), and many more nationalities and ethnic groups.

As Yugoslavia was conceived as a community of equal nations and nationalities, the guiding principle of its post-war inter-ethnic policy was summarised by the slogan “Brotherhood and Unity”. The policy prescribed that Yugoslavia’s nations and national minorities were equal groups that coexisted peacefully in the federation. Throughout the country many factories, schools, public venues, folklore ensembles, and sports teams were commonly called "Brotherhood and Unity", as was the main, modern Ljubljana-Zagreb-Beograd-Skopje highway, which was built between 1947 and the mid-1960s to connect four constituent republics and the country as a whole.

Migrations within its borders soon became very common: some were incentivised (or prescribed) by the central government, others by budding industrialisation, urbanisation, and post-war rebuilding. Some moved in order to find employment, others to pursue specialised education, independence, or to fulfil professional requirements. Many followed their hearts, some moved to join their spouses or family members, while others needed a change of scene or sought new opportunities.

After years of emigration Slovenia, the northernmost of the six federal republics, became an attractive destination in the 1970s. Although records are scarce and incomplete, it is estimated that up to 290,000 people moved to Slovenia between 1945 and 1990. In the years leading up to Slovenia’s independence in 1991 and the dissolution of Yugoslavia amid the Yugoslav Wars, attitudes towards newcomers became increasingly hostile, as they started to be seen as unwanted foreigners or even enemies of the newly-formed national state.

In the 1980s and 1990s, expressions of intolerance and exclusion started to bubble up to the surface. Immigrants coming from the south of the country were widely characterized as the lower, working class of the population, and were labelled "čefurji", "Jugosi", “those from down there” – words that were used to exclude, to differentiate the Yugoslav “immigrants” from the “native” Slovene population. They were also stigmatised because of the last letters in their surnames (-ić is a non-Slovene ending), and treated as second-class citizens. Citizenship laws, which were changed and/or passed in the 1990s in all of the former Yugoslav republics, were among the leading “legal” mechanisms behind the disintegration of Yugoslavia. At the same time, they deprived or excluded groups of citizens who resided in republics from which they did not originate. Officially, on 26 February 1992, 25,671 people of non-Slovene origin were erased from the permanent residence record, losing all of the rights they had enjoyed up to that point. Frictions also arose within individual communities that were affected by the ideological conflicts and the divisions of the Yugoslav wars that were fought, on and off, for almost a decade. It is estimated that 140,000 people lost their lives in the conflict, among them many relatives, friends and acquaintances of those who had settled in Slovenia. Often, their ancestral homes had been destroyed, and once familiar places had become theatres of war (and war crimes). Family ties as well as habitual, frequent mobility across the larger area were severed or severely hindered. Identities, personal and collective, were weaponised by the battling sides, and the processes of belonging/exclusion became fraught with existential danger, entangled in frequently contrasting emotions. The process of forming one’s own identity within the newly formed Slovene Republic against the backdrop of a family history of migration thus became fragmented, pressurised, and finally, fluid.

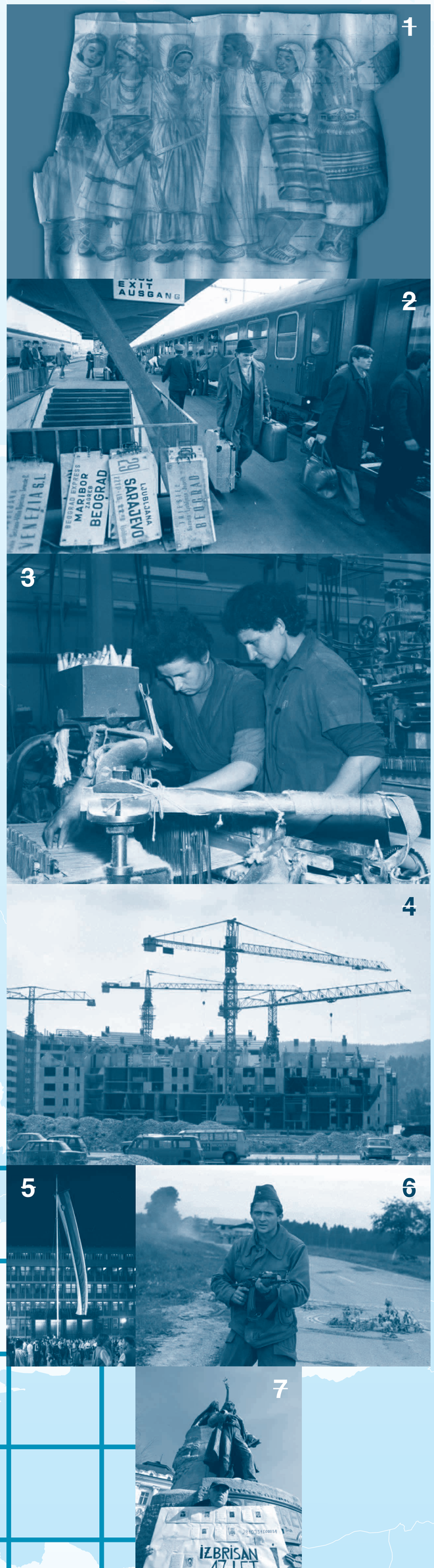

1 Fragment of the History of the Slovenes fresco – draft depicting six embracing women wearing the national costumes of the Yugoslav nations representing the brotherhood and unity of the new Yugoslavia, cardboard coloured chalk.
1958, Slovenia. Drawing by Slavko Pengov, kept by the National Museum of Contemporary History.

2 Migrant workers at the Ljubljana Railway Station.
1974, Slovenia. Photo by Svetozar Busič, kept by the National Museum of Contemporary History.

3 Macedonian weavers visiting the IBI cotton production company in Kranj.
1963, Slovenia. Photo by Edi Šelhaus, kept by the National Museum of Contemporary History.

4 The construction of the residential housing of Fužine in Ljubljana.
1980, Slovenia. Photo by Svetozar Busić, kept by the National Museum of Contemporary History.

5 Proclamation of Slovenia’s independence.
1991, Slovenia. Photo by Nace Bizilj, kept by the National Museum of Contemporary History.

6 Soldier of the Yugoslav’s People’s Army in Moste pri Komendi. Following Slovenia's declaration of independence, the brief war fought between the Slovene Territorial Defence and the Yugoslav People's Army was the first of a wave of conflicts which swept through the former Yugoslavia.
1991, Slovenia. Photo by Tone Stojko, kept by the National Museum of Contemporary History.

7 A public demonstration drawing attention to the plight of those still waiting for the redress of injustices, seventeen years after erasure from Slovenia’s permanent residence record.
2009, Slovenia. Photo by Tomi Lombar, kept by the National Museum of Contemporary History/DELO.

Up YU Go! Historier om identiteter på grænsen

I kølvandet på Anden Verdenskrig opstod det såkaldte Andet Jugoslavien i Sydøsteuropa. Det var sammensat af seks socialistiske republikker: Slovenien, Kroatien, Bosnien-Hercegovina, Makedonien, Montenegro og Serbien; og to autonome provinser i Serbien (Vojvodina og Kosmet), seks nationer, tre store religiøse grupper: Ortodokse kristne (som de fleste serbere, montenegrinere og makedoniere tilhørte), romersk katolske (mest kroatere og slovenere) og muslimer (der primært var bosiddende i Bosnien-Hercegovina, Sydvestserbien og de autonome provinser Kosovo og Metohija) og dertil mange andre nationaliteter og etniske grupper.

Eftersom Jugoslavien blev opfattet som et samfund af ligestillede nationer og nationaliteter, blev det ledende princip i efterkrigstidens inter-etniske politik opsummeret med sloganet ”Broderskab og enhed”. Politikken foreskrev, at Jugoslaviens nationer og nationale minoriteter var ligestillede grupper, der fredeligt sameksisterede i føderationen. I hele landet blev mange fabrikker, skoler, offentlige spillesteder, folkeminde ensembler og sportshold ofte kaldt ”Broderskab og enhed”, ligesom den moderne Ljubljana-Zagreb-Beograd-Skopje motorvej, der blev bygget mellem 1947 og midt 1960’erne for at forbinde fire af de konstituerende republikker og landet som helhed.

Migrationer inden for grænserne blev hurtigt normalt: Nogle på incitament (eller foreskrevet) af den centrale regering, andre på grund af den spirende industrialisering, urbanisering og efterkrigsgenopbygning. Nogle flyttede for at finde arbejde, andre for at få en specialiseret uddannelse, uafhængighed eller for at udleve professionelle ønsker. Mange fulgte deres hjerter, nogle flyttede for at blive forenet med deres ægtefæller eller familiemedlemmer, mens andre havde brug for en forandring eller for at søge nye muligheder.

Efter flere år med emigration blev Slovenien, den nordligste af de seks føderale republikker, en attraktiv destination i 1970’erne. Selvom optegnelserne er få og ufuldstændige, er det estimeret, at op mod 290.000 mennesker flyttede til Slovenien mellem 1945 og 1990. I årene op til Sloveniens uafhængighed i 1991 og opløsningen af Jugoslavien midt under krigene i Jugoslavien blev attituden mod tilflyttere mere og mere fjendtlig. De begyndte at blive set på som uvelkomne fremmede eller endda fjender af den nydannede nationale stat.

I 1980’erne og 1990’erne begyndte intolerance og eksklusion at boble op til overfladen. Immigranter, som kom fra den sydlige del af Jugoslavien, blev bredt karakteriseret som den lave, arbejderklasse i befolkningen og blev kaldt ”čefurji”, ”Jugosi”, “dem dernedefra” – ord som blev brugt til at ekskludere og skelne jugoslaviske ”immigranter” fra den ”indfødte” slovenske befolkning. De blev også stigmatiseret på grund af de sidste bogstaver i deres efternavne (-ić er en ikke-slovensk endelse) og blev behandlet som andenrangsborgere. Statsborgerskabslove, som blev ændret og/eller lavet i 1990’erne i alle tidligere jugoslaviske republikker, var en del af de udbredte ”lovlige” mekanismer bag opløsningen af Jugoslavien. På samme tid fratog og ekskluderede de grupper af borgere, som boede i republikker, som de ikke stammede fra. Den 26. februar 1992 blev 25.671 mennesker af ikke-slovensk oprindelse officielt slettet fra den permanente bopælsjournal og mistede dermed alle rettigheder, som de hidtil havde haft. Modsætningerne forværredes også i lokale samfund, som var påvirket af de ideologiske konflikter og opdelingerne fra krigene i Jugoslavien, som foregik over næsten et årti. Det er estimeret at 140.000 mennesker mistede livet i konflikten, blandt dem mange slægtninge, venner og bekendte af dem, som havde slået sig ned i Slovenien. Ofte var deres families hjem blevet ødelagt, og engang kendte steder var nu krigsskuepladser (og steder for krigsforbrydelser). Familiebånd blev afskåret, og de normale og hyppige rejser over større afstande blev besværliggjort. Identiteter, individuelle og kollektive, blev gjort til kampmidler af de forskellige sider, og processen med tilhørsforhold/eksklusion blev fyldt med eksistentiel fare og viklet ind i ofte modstridende følelser. Processen med at forme ens egen identitet i den nydannede slovenske republik på baggrund af en familiehistorie med migration blev dermed fragmenteret, konstant udfordret og til sidst flydende.

1 Fragment af kalkmaleri fra Slovenernes Historie – delen forestiller seks kvinder der omfavner hinanden i Jugoslaviens nationaldragter. De repræsenterer broderskab og enhed i det nye Jugoslavien. Pap og farvet kridt.
1958, Slovenien. Tegning af Slavko Pengov, Nationalmuseet for Samtidshistorie.

2 Migrantarbejdere på Ljubljana Station.
1974, Slovenien. Foto af Svetozar Busič, Nationalmuseet for Samtidshistorie.

3 Makedonske vævere på besøg på IBI bomuldsfabrik i Kranj.
1963, Slovenien. Foto af Edi Šelhaus, Nationalmuseet for Samtidshistorie.

4 Konstruktionen af beboelseshuse i Fužine i Ljubljana.
1980, Slovenien. Foto af Svetozar Busič, Nationalmuseet for Samtidshistorie.

5 Proklamation af Sloveniens uafhængighed.
1991, Slovenien. Foto af Nace Bizilj, Nationalmuseet for Samtidshistorie.

6 Soldater fra den jugoslaviske folkehær i Moste pri Komendi. Efter Sloveniens uafhængighedserklæring blev den korte krig mellem det slovenske territoriale forsvar og den jugoslaviske folkehær den første i en bølge af konflikter, der strømmede gennem det tidligere Jugoslavien.
1991, Slovenien. Foto af Tone Stojko, Nationalmuseet for Samtidshistorie.

7 En offentlig demonstration der gør opmærksom på situationen for dem, der stadig venter på kompensation, 17 år efter de blev slettet fra det slovenske folkeregister.
2009, Slovenien. Foto af Tomi Lombar, Nationalmuseet for Samtidshistorie/DELO.

IN BETWEEN PROFESSIONALISM AND PERSONAL INVOLVEMENT

As members of the project group, we wanted to make unheard voices heard and to fill blanks in the perception of our joint history. To do so, we leaned on our informants experiences, and we asked them to share very personal stories, some of which had never been shared before. It was a lot to ask for, and we are well aware that we received more than could have hoped for. As museum professionals we are mediators, somewhere in between our informants and you as a visitor, and we experienced many ethical challenges along the way, both on a professional and personal level.

Neringa Latvyte, age 44 (Lithuania)

"I was touched personally as a woman, as a daughter, as a mother by the subject of silence and women's traumas. The different forms of violence (physical, verbal, visual, emotional, moral) that all of the survivors experienced and their tremendous efforts to cope with all the traumatic experiences and at the same time trying to hide their terrible stories from family members in order to protect them had a huge emotional impact on me."

Kathrin Pabst, age 49 (Norway)

"The people I met and the stories I heard touched me deeply. They gave me a new kind of understanding of the many layers and pieces we all consist of and our continuous attempts to make the best out of life."

Elina Nygård, age 46 (Sweden)

"It's been harder than I thought to work on this project. There are so many sad and unfair stories to handle. At times we have been quite drained of energy. We have been drinking a lot of coffee and racking our brains, trying to present it in a fair way. People have shown us great trust that we are very grateful for."

Urška Purg, age 37 (Slovenia)

"I feel like I have been invited to so many people's homes – without visiting them – offering themselves as they are and I am incredibly honoured and have an enormous respect for them all. As if I have been on this huge life adventure with them, where life was brutal and magical, sharp and soft, happy and sad. And I have the overwhelming need to give my best to get these stories heard in a way their storytellers would want and be proud of."

Katarzyna Maciejewska, age 44 (Poland)

"During the whole process I had a strong belief: an individual is always important and so is somebody's life-story. Every life-story creates what we call history, but also progress, it pushes the world forward."

Tamara Nikolić Djerić, age 37 (Croatia)

"I'm part of the community I'm researching. So at the beginning, I only wanted to follow as an administrator, since I thought it would be too difficult for me. Fate wanted something else. Now, I feel as if it was my duty to act as facilitator for the very different stories and destinies I heard and witnessed, because I could relate to it. Somehow, it was also a personal rediscovery and reposition. An awkward feeling of being an amphibian."

Søren la Cour Jensen, age 49 (Denmark)

"The intimacy and deep trust you experience when being invited into another person's life is both precious and widens your perspective on life. To be able to share this and thereby make a positive difference is a gift which is given and which must be passed on."

Gunhild Aaby, age 51 (Norway)

"When we started this process, I thought the topic was unproblematic – it was all history. Then, after having met the informants, I realised these stories from the past still are alive, that they affect people's lives today, forming their identities, touching the very core of their lives. I had to rethink my own judgement on how history affects us on a personal level."

Corinne Brenko, age 34 (Slovenia)

"While listening to the stories being told to me, I often felt angry at the casual, mindless injustice we impose upon each other as individuals and as communities. I also felt deep gratitude and a moral obligation towards our informants to present their stories and preserve their individuality, their agency to the best of our ability. In doing so – maybe most surprisingly – I felt less alone, as in their words I could recognise my own layered identities and sometimes conflicting emotions."

Ivalo Katrine Birthe Foget Olsvig, age 31 (Denmark)

"As a Greenlandic-Danish person, I related to all my informants - the good and the bad stories. I was so moved by their courage to tell their stories, it made me more courageous when I encounter injustice. I'm grateful for that, thank you / Qujanaq!"

Donata Armakauskaitė, age 35 (Lithuania)

"After working with all traumatic stories, I just somehow feel more empathy for people who have to make difficult decisions every day. Also we developed much more solidarity with colleagues and I can feel that we support each other more strongly on the personal and professional level. I think all the stories we heard had a huge impact on us and we will never be the same as in the beginning of this project."

Dorota Ciecholewska, age 60 (Poland)

"The interviews affected me deeply and I often shared the interviewees' emotions while hearing their stories and realising whom they had become. I learnt a lot, especially about acceptance of life the way it is – this was particularly amazing for me. The interviews showed that tolerance and humanitarianism were not blighted by the war. I'm glad I had a chance to experience it all."

Marzenna Mazur, age 59 (Poland)

"I have always thought about stories of the post-war settlers in Slupsk as an important part of the history of Pomerania. Not only because it is a significant part of the work of our museum – telling about the complicated history of the region – but also because the war and the everyday struggle following it were always present in the lives of people of my generation. I'm glad that we have an opportunity to share these personal testimonies with the public, so that they won't be forgotten and – perhaps – they will help people to understand history and to shape their future."

MELLEM FAGLIGHED OG PERSONLIG INVOLVERING

Som medlemmer af projektgruppen har vi ønsket at gøre de uhørte stemmer hørt og udfylde huller i opfattelsen af vores fælles historie. For at kunne gøre det brugte vi vores informanters oplevelser, og vi bad dem dele deres meget personlige historier. Nogle af dem var aldrig blevet delt før. Det var meget at bede om, og vi er meget opmærksomme på, at vi har fået mere, end vi kunne have håbet på. Som museumsprofessionelle er vi formidlere, og befinder os mellem vores informanter og dig som besøgende. Vi oplevede mange etiske udfordringer på vejen både på et professionelt og personligt niveau.

Neringa Latvyte, 44 år (Litauen)

"Jeg blev personligt rørt som kvinde, som datter og som mor af emnet om tavshed og kvinders traumer. De forskellige former for vold (fysisk, verbal, visuel, emotionel, moralsk) som alle overlevende oplevede og deres enorme indsats for at håndtere alle de traumatiske oplevelser, samtidig med at de prøvede at skjule deres forfærdelige historier fra familiemedlemmer i et forsøg på at beskytte dem, havde en stor emotionel indvirkning på mig."

Kathrin Pabst, 49 år (Norge)

"De mennesker, jeg mødte, og de historier, jeg hørte, rørte mig dybt. De gav mig en ny forståelse for de mange lag og dele, vi består af, og vores fortsatte forsøg på at få det bedste ud af livet."

Elina Nygård, 46 godina (Švedska)

"Det har været hårdere end forventet at arbejde på det her projekt. Der er så mange triste og uretfærdige historier at håndtere. Til tider har vi været helt drænet for energi. Vi har drukket meget kaffe og lagt hovederne i blød i et forsøg på at præsentere det på en retfærdig måde. Folk har vist os stor tillid, og det er vi meget taknemmelige for."

Urška Purg, 37 år (Slovenien)

"Jeg føler, at jeg er blevet inviteret ind i så mange menneskers hjem – uden at besøge dem – som tilbyder sig selv, som de er, og jeg er utrolig beæret og har enorm respekt for dem. Som om jeg har været på dette kæmpestore livseventyr med dem, hvor livet var brutalt og magisk, skarpt og blødt, muntert og trist. Og jeg har et overvældende behov for at gøre mit bedste, for at disse historier bliver hørt på en måde, som deres fortællere vil have og være stolte af."

Katarzyna Maciejewska, 44 år (Polen)

"Gennem hele processen har jeg haft en stærk overbevisning: Et individ er altid vigtigt, og det er en persons livsfortælling også. Enhver livsfortælling skaber det, vi kalder historie, men også fremskridt der skubber verden fremad."

Tamara Nikolić Djerić, 37 år (Kroatien)

"Jeg er en del af det samfund, jeg forsker i. Så i begyndelsen ville jeg bare følge med som administrator, da jeg troede, det ville blive for svært for mig. Skæbnen ville noget andet. Nu føles det, som om det var min pligt at fungere som facilitator for de meget svære historier og skæbner, jeg lyttede og var vidne til, fordi jeg kunne relatere til det. På en måde var det også en personlig genopdagelse og omplacering. En akavet følelse af at være et amfibie."

Søren la Cour Jensen, 49 år (Danmark)

"Intimiteten og den dybe tillid, man oplever, når man bliver inviteret ind i et andet menneskes liv, er både dyrebar og udvider dit perspektiv på livet. At have mulighed for at dele det og dermed gøre en positiv forskel er en gave, som er givet, og som skal gives videre."

Gunhild Aaby, 51 år (Norge)

"Da vi startede processen, troede jeg, emnet var uproblematisk – det hele var jo fortid. Efter vi havde mødt informanterne, gik det op for mig, at historierne fra fortiden stadig lever, at de påvirker menneskers liv i dag, former deres identitet, rører selve kernen i deres liv. Jeg blev nødt til at genoverveje mine egne tanker om, hvordan historien påvirker os på et personligt niveau."

Corinne Brenko, 34 år (Slovenien)

"Mens jeg lyttede til de historier, der blev fortalt, blev jeg ofte vred over den tilfældige, tankeløse uretfærdighed, vi påtvinger hinanden som individer og som fællesskaber. Jeg følte også dyb taknemmelighed og en moralsk forpligtelse over for vores informanter om at præsentere deres historier og bevare deres individualitet, deres handlekraft, så godt vi kunne. Ved at gøre det – måske det mest overraskende – følte jeg mig mindre alene, da jeg kunne genkende min egen komplekse identitet og nogle gange modstridende følelser."

Ivalo Katrine Birthe Foget Olsvig, 31 år (Danmark)

"Som en grønlandsk-dansk person relaterede jeg til mine informanter – de gode og de dårlige historier. Jeg var så rørt over deres mod til at fortælle deres historier, at det gjorde mig mere modig, når jeg møder uretfærdighed. Det er jeg taknemmelig for, tak / Qujanaq! "

Donata Armakauskaitė, 35 år (Litauen)

"Efter at have arbejdet med alle de traumatiske historier føler jeg bare, på en eller anden måde, mere empati for mennesker som skal træffe svære beslutninger hver dag. Vi udviklede også mere solidaritet med vores kollegaer, og jeg kan mærke, at vi støtter hinanden mere på det personlige og faglige niveau. Jeg tror, at alle historierne, vi hørte, havde en enorm indflydelse på os, og vi kommer aldrig til at være de samme mennesker, som vi var i starten af det her projekt."

Dorota Ciecholewska, 60 år (Polen)

Interviewene påvirkede mig dybt, og jeg delte ofte de interviewedes følelser, mens jeg hørte deres historier, og det gik op for mig, hvem de er blevet til. Jeg lærte en masse, særligt om at acceptere livet, som det er – det var især fantastisk for mig. Interviewene viste, at tolerance og medmenneskelighed ikke blev ødelagt af krigen. Jeg er glad for, at jeg fik chancen for at opleve det hele."

Marzenna Mazur, 59 år (Polen)

"Jeg har altid tænkt på historierne om efterkrigstidens bosættere i Słupsk som en vigtig del af Pommerns historie. Ikke kun fordi det er en vigtig del af arbejdet på vores museum – at fortælle om regionens komplicerede historie – men også fordi krigen og hverdagens kamp, som fulgte, altid var til stede i min generations liv. Jeg er glad for, at vi har en mulighed for at dele disse personlige vidnesbyrd med offentligheden, så de ikke bliver glemt og – måske – vil de hjælpe mennesker til at forstå historien og forme deres fremtid."

COLOPHONE

The IDENTITY ON THE LINE
exhibition is a part of the European project IDENTITY ON THE LINE (I-ON).

Authors of the exhibition:

Corinne Brenko, Urška Purg

Contributing authors:

Dr Kathrin Pabst, Gunhild Aaby (Norway, Vest-Agder Museum), Søren la Cour Jensen, Ivalo Katrine Birthe Foget Olsvig (Denmark, The House of Knud Rasmussen), Elina Nygård (Sweden, Ájtte - Swedish Mountain and Sámi Museum), Marzenna Mazur, Katarzyna Maciejewska, Dorota Ciecholewska (Poland, The Museum of Middle Pomerania in Slupsk), Neringa Latvytė, Donata Armakauskaitė (Lithuania, Vilnius University Faculty of Communication), Dr Lidija Nikočević, Dr Tamara Nikolić Djerić (Croatia, The Ethnographic Museum of Istria)

Special thanks to:

Fania Yocheles-Brancovskaya, Elin Anna Labba, Dragana Marošević, Dragica Dobrila, Lidija Jularić, Jolanta Nitkowska-Węglarz, Egidio Cattonar, Maria Grazia Belci, Marina Paoletić, Giulia and Walter Cnapich, Tomas Colbengtson, Amra Bajrektarević, Boris Denić, Anders Persson Blind, Luigi Donorà, Naja, Klara-Sofie Rosing Birkblad, Yehudit (Dita) Sperling-Zupovitz, Joanna Rutkowska, Bella Shirin, Sandra Antić, Naja Motzfeldt, Renata Wilgosiewicz-Skutecka, Fruma Vitkinaitė-Kučinskienė, Vita Safian, Marja Skum, Irena Klosowska, Barbara Dolata, Giuseppina Marušić, Ewa Kwiatkowska-Czarzasty, Bjørn, Mikael Urheim, Dragan Antonijević, Giuliana Donorà, Per, Jan Jørg Tomstad and all our informants who wish to remain anonymous

Design:

TAK KOLEKTIV

Proof-reading:

Jeff Bickert
David Limon

Print:

RPS

Photo material:

Dr Mitja Velikonja, Tomi Lombar,
Vest-Agder Museum (Norway), The House of Knud Rasmussen (Denmark), Ájtte - Swedish Mountain and Sámi Museum (Sweden), The Museum of Middle Pomerania in Slupsk (Poland), Vilnius University (Lithuania), National Museum of Contemporary History (Slovenia), The Ethnographic Museum of Istria (Croatia), Vilna Gaon Jewish History Museum (Lithuania), M. K. Čiurlionis National Museum of Art (Lithuania), Tomas Kapočius (Lithuania)

Project partners:

The exhibition has been made possible by the Creative Europe Programme of the European Union.

Co-funded by
the European Union

KOLOFON

IDENTITY ON THE LINE
udstillingen er en del af det europæiske projekt IDENTITY ON THE LINE (I-ON).

Udstillingstekster af:

Corinne Brenko, Urška Purg

Yderligere bidrag fra:

Dr Kathrin Pabst, Gunhild Aaby (Norge, Vest-Agder Museum), Søren la Cour Jensen, Ivalo Katrine Birthe Foget Olsvig (Danmark, Knud Rasmussens Hus), Elina Nygård (Sverige, Ájtte - Svensk Bjerg- og Sámi Museum), Marzenna Mazur, Katarzyna Maciejewska, Dorota Ciecholewska (Polen, Museet for Midt-Pommern i Słupsk), Neringa Latvytė, Donata Armakauskaitė (Litauen, Vilnius Universitet, Kommunikationsfakultetet), Dr Lidija Nikočević, Dr Tamara Nikolić Djerić (Kroatien, Istriens Etnografiske Museum)

Særlig tak til:

Fania Yocheles-Brancovskaya, Elin Anna Labba, Dragana Marošević, Dragica Dobrila, Lidija Jularić, Jolanta Nitkowska-Węglarz, Egidio Cattonar, Maria Grazia Belci, Marina Paoletić, Giulia and Walter Cnapich, Tomas Colbengtson, Amra Bajrektarević, Boris Denić, Anders Persson Blind, Luigi Donorà, Naja, Klara-Sofie Rosing Birkblad, Fiona Graham, Yehudit (Dita) Sperling-Zupovitz, Joanna Rutkowska, Bella Shirin, Sandra Antić, Naja Motzfeldt, Renata Wilgosiewicz-Skutecka, Fruma Vitkinaitė-Kučinskienė, Vita Safian, Marja Skum, Irena Klosowska, Barbara Dolata, Giuseppina Marušić, Ewa Kwiatkowska-Czarzasty, Bjørn, Mikael Urheim, Dragan Antonijević, Giuliana Donorà, Per, Jan Jørg Tomstad og alle vores informanter, som ønskede at forblive anonyme

Design:

TAK KOLEKTIV

Korrektur:

Jeff Bickert
Dr David Limon

Tryk:

RPS d.o.o.

Fotos:

Dr Mitja Velikonja, Tomi Lombar, Vest-Agder Museum (Norge), Knud Rasmussens Hus (Danmark), Ájtte – Svensk Bjerg- og Sámi Museum (Svergie), Museet for Midt-Pommern i Słupsk (Polen), Vilnius Universitet (Litauen), Nationalmuseet for Samtidshistorie (Slovenien), Istriens Etnografiske Museum (Kroatien), Vilna Gaon Jewish History Museum (Litauen), M. K. Čiurlionis Kunstmuseum (Litauen), Tomas Kapočius (Litauen)

Projektpartnere:

Udstillingen er gjort mulig af den Europæiske Unions Creative Europe program.

Co-funded by
the European Union